

Romanca o študentih.

K majoliki sedli so fantje trije
pred krčmo ob cesti široki
in pijejo vino, študentje trije,
in od vina oči jim in misli plamté,
ob vinu so cilji visoki.

Pa prvi med njimi povzdigne svoj glas,
zauka in reče veselo:
„Hrabreje, pobratima, nagel je čas!
Mar naj mesto vaju ga pijem le jaz?
Obilno še čaka nas delo!

Ko padla bo noč na cvetoči večer,
k dekletcu mi treba pospat bo,
ki ljubi me kot še nobena nikjer
— prinesi nam vina, kum, tolsti oštir! —
in komaj že čaka na svatbo.“

Pa drugi med njimi povzdigne svoj glas
in ob meč svoj udari ponosno:
„Solzan/ je bil ljubici davi obraz, —
a bogme, kaj morem, kaj menim se jaz,
če jasno oko ji je rosno!

Na grad svojih dedov se vračam od knjig
in z mečem bom služil cesarju
in z mečem si spletem nakit lovorik
in z mečem nakujem sultanu verig
in kot sužnja zapeljem k vladarju.“

Pa tretji med njimi povzdigne svoj glas
in drugoma se zasmejal je:

„K ničemurni ljubi da hodil bi v vas?
Še za krono in carja predrag mi je čas:
moj cilj bolj od krone svetel je!

Jaz pojdem k resnici pot trnjevo vso,
moj cilj je Olimp skalnoglavi:
tam zgrabil bi Zena za sivo brado, —
a, bogme, ne njega ne brade ne bo,
ne nimf in ne Pana na travi!“

In štel srebrnjake je oče oštir,
in ločile tri so se poti,
na tri strani gnal je tri srca nemir,
na tri strani gnalo jih troje ver,
trem solncem, trem svetlim, naproti.

V svoj šum jih zagnil je lokavi svet,
a pred krčmo, pred staro ob cesti,
k majoliki polni čez sedem let
so se zbrali študentje-tovariši spet,
obljubam nezabljenim zvesti.

In gluho je prvi pobratim dejal:
„Ljubezen lažniva je vera
in ženska je bog in je pekel brez tal:
moj brat me je z mojo ženó goljufal, —
našlâ ju je moja sekira!“

In drugi tovariš je vzdihnil bridko:
„Razrušen je grad in vojska izgubljena,
dragonci za Donavo daljno gnijó,
vladarjeva jeza besni za mano,
moj lovor neutrgan mi vene!“

A tretji med njimi povzdignil je glas:
 Po cestah do jutranje zore
 iskal sem resnice zastrti obraz.
 Gorje mu, kdor ga je gledal kot jaz
 in laži več najti ne more!"

Molčali popotniki vsi so, dokler
 je bilo še vina v široki majoli,
 in šli so narazen v krvavi večer
 in vsi so priromali v carstvo Nikjer
 in videli so se o svetem Nikóli . . .

Vladimir Levstik.

Božična romanca.

Zvonov brnenje se topi v daljino,
 snežena polja v žarkih se srebrijo,
 gozdovi pesem tajnostno šumijo.
 Blesteča senca gre skoz mesečino.

Od koč h koči . . . K revnemu ležišču
 pristopa in na čela dlan poklada —
 In v snu kmetiču zeleni livada
 in žetev vsa je varna, v zavetišču;

trpljenje gine, radost v srcu biva,
 nad vso je vas prišla neznana sreča,
 v zahvalo pesem plove z lin kipeča . . .
 In kmetič sniva sen nebeški, sniva . . .

In tiho zre Usmiljenje ga Večno,
 nagubani obraz, roké žuljave,
 in zre v njih vse bridkosti, vse težave,
 srce dobrotno, redko, redko srečno . . .

In solza iz oči Dobrotnih kane.
 In dalje Senca gre skoz naše kraje —
 In les šumi in z lin se trepetaje
 gubi zvonjenje sveto čez poljane . . .

Vojeslav Molè.

Izza kongresa.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Dalje.)

sobo so vstopili hišna gospodinja, vsa srečnega obraza, naš znanec, misijonar iz Luizijane, in črnkast, majhen duhovnik prav strogih lic. Ta je bi profesor Dagarin. Kar nismo videli svetega moža iz Amerike, je bil postal znamenita prikazen na ljubljanskem tlaku. Vsak otrok je poznal patra Angela in ni je bilo hiše, da ni imel nekaj znanja v njej. Če je kje stanovala pobožna ženica, ki je samo na smrt še mislila in na to, kako bi svoj denar prav zanesljivo zapustila duhovščini, je naš svetnik gotovo izvolal stezico do nje. In nikdar se ni neuspešno trudil, da bi ji na dušo ne privezal tužnih razmer katoliške cerkve v daljni Luizijani. Kjer so se zbirale k bogatim pojedinam pobožne duše, je bil tja vabljen sveti Angelo Inglesi. Povsod je imel obsejane svoje njivice, na katerih mu je sililo žito v rumeno klasje. A ravno tiste dni je imel mož svojo žetev in lepa vsota denarja se je nabrala v lakomni njegovi malhi. Pa glejte čudo! Naš svetnik, ki je pri očetih frančiškanih spal na golih deskah, ki je pri njih navadno se redil ob ričetu in vodeni juhi, naš svetnik je v ljubljanskem zraku vidno dobro uspeval. Skoraj se je smelo trditi o njem: ni spal, ni jedel skoraj, a vzlic temu se je redil, da se je na okroglo razvijal na vseh delih svojega telesa. Pač se je bil izpremenil v tem, da ni več kazal temnega in nesrečnega obraza kakor pri prvem svojem nastopu v Ljubljani. Sedaj mu je kraljeval sladek smehlaj na licu, prav kakor bi že gledal pred sabo odprta nebeška vrata. Bržkone pa je imel pred svojim duhom neprestano tiste zlate cekine, s katerimi sta ga bila obsula avstrijski cesar in ruski imperator! Prav naravno je torej bilo, če je smehlaj obseval poštenjaku usta! Smehlaj mu ni škodil! Ljubljansko pobožno ženstvo je kmalu izteknilo, da ima pater Angelo nekaj božjega, nekaj rajskomilega na sebi, da je lep in zal, kakor more biti le božji služabnik, ki se s svojim bleščečim mašnim plaščem tako rad prikraide v mehko žensko srce.

„Sedite, gospodje, sedite!“ je gostolela gospodinja. „Tako je bo večerjica!“

Teolog pa je prihitel ter ponižno poljubil lroko profesorju in svetniku.

„Vi ste tu, gospod Lukman,“ je izpregovoril profesor ostro. „Prav da vas vidim, nekaj imam govoriti z vami!“

Gospodinja je kot rak rdeča odhitela iz sobe. Profesor in teolog sta pristopila k oknu ter nekaj časa molče gledala na temačno in umazano ulico pod sabo. Frančiškanski svetnik se je brez odloga usedel k mizi, in sicer na prvo mesto, ter je z Bogu vdano dušo pričakoval večerje, na katero ga je bila povabila mati Dagarinka. Tudi oče Ciril je posnemal njegov zgled ter tudi prisedel k mizi, in sicer k prvemu krožniku, ki mu je bil najbolj pri roki. Amerikanec se je zamislil, vtopil se je v pobožno premišljevanje, kakor se svetnikom spodobi pred vsakim obedom. Erbežnik si je takoj natočil vina, izpil čašo do polovice, potem pa čakal, da bode tovariš pri mizi katero izpregovoril. Ko se je čakanja naveličal, je začel sam govoriti.

„No, no, amice! Kaj pa kaj vaša vina, laška vaša vina?“

Oni ni odgovoril ničesar.

„No, no, amice! Povejte mi, je li bila lanska bendiba povoljna, recimo tam doli po Toskani ali še niže proti jugu? Ha, kaj pa kaj lacrimae Christi? Ali pa sladki falernec, he, amice?“

Pater Angelo je zvižgal obraz, kakor da trpi grozne muke pri posvetni tej govorici. Končno je zamolklo jecal: „Kdo bi vedno mislil na vino! Ne pijem ga!“

Ta odgovor je Cirila Erbežnika razkačil. Že so se mu zbirale okrog možgan male vinske meglice.

„Da ga ne pijete! Kaj? Že Horac ga je pil, pa bi ga vi ne!“

ln z velikim zaničevanjem je pristavil: „Quis tulerit mendaces!“

Svetnik je ponižno in potrpežljivo prenesel ta naskok. Penzjonistu ni več odgovarjal, zamaknil se je iznova v izpodbudne svoje misli.

V tem sta pri oknu stari in mladi teolog tudi imela prav zanimive razgovore.

„Milostivi,“ je izpregovoril Dagarin, „me je danes poklical k sebi. Moj Bog, gospod Lukman, saj z vami ni nezadovoljen, napredujete pri pouku in brezmadežnega ste vedenja. Vse to je resnica!“

„Kaj je hotel milostivi?“ je vzdihnil teolog Cene.

„Kaj je hotel? Mladi prijatelj, sami vidite, da tako ne gre! Hiša — tu je mislil semenišče — zagazi v slab glas. Kam pridemo, če naj ženske lazijo okrog nje kakor lisice okrog kurnika!“

„O Jezus, o Jezus!“ je stokal bogoslovec. Bojazljivo je vprašal: „Kaj je milostivi ukrenil?“

„Da ste odpuščeni!“

Mladi človek se je lovil z roko ob steni, tako slabo mu je bilo.

„Nedolžen sem!“

„Gotovo! A ženski nismo mogli obesiti mlinskega kamena na vrat! Včasih je zdravo del telesa prerezati, da se bolezen zatre!“

Zaječal je: „V drugi diecezi me tudi ne bodo sprejeli!“

„Težko!“ je odgovoril Dagarin mrzlo. „Ta prismojena ženska jo utegne za vami odkuriti! Kako naj vas priporočamo?“

„Kaj mi svetujete vi, prečastiti?“

Dagarin mu je nekaj časa ostro gledal v lice:

„Sveti zakon je tudi zakrament! Božji zakrament! Drugega ne pravim!“

Odstopil je od okna ter sedel tik svetnika k mizi. Gospod Lukman je še nekaj trenutkov zrl v temačno in umazano ulico podse, nato pa je kot izgubljena ovca pritaval k mizi ter sedel na zadnji prostor.

„Sursum corda! Cene!“ je vpil Erbežnik. „Na potu so krvave, jetrne in mesene klobase! Jih že imam v nosu!“

Prišla je hišna gospodinja in ž njo domača dekla, ki je nosila široke krožnike, v katerih se je kadilo in prijetno dišalo. Vse to se je postavilo na mizo. Sedaj je frančiškanski svetnik razrobkal kratko molitev v nekaki laški latinščini, katere nista umela niti penzionist Erbežnik niti teologije profesor Dagarin. Pričeli so jesti in pri tem je pater Angelo kaj pridno mlatil v družbi. Niti stari Erbežnik ga ni mogel dohajati. Le teolog Cene je kakor kup žalosti tičal pri mizi in zaman so se mu ponujale krvave, mesene in jetrne klobase. Ko je mlada vdovica natočila rumene brežanke v vsako kupo, je prisledla k mizi. Ker je bil edini stol tik bogoslovca prazen, je sedla na ta stol.

„Bom pa tu sem sedla,“ je žvrgolela, „če smem, če smem?“

Opazila je, da se teolog še ni dotaknil jedila.

„Kaj pa je to, Herr Vincenc! Te sramote mi vendar ne boste napravili, da bi pri moji mizi ne hoteli jesti! Prasiček ni bil prestar, ne premlad. A debel je bil, da se je vse cedilo okrog njega. Po vsej Ljubljani ne dobite takih kolin! Prosim, Herr Vincenc, prosim!“

Herr Vincenc je mehanično posegel po košček klobase.

„Pa tako malo,“ se je zakujala, „to pa res ni lepo!“

Dvignil je oči proti njej in videla je, da so bile polne solza. Takoj se ji je raztopilo srce in tudi njej je zasilila voda v oko.

Spredaj je imel prvo besedo gospod Ciril in na dolgo in široko je razkladal misijonarju iz Amerike pomen in važnost kranjskih kolin in klobas. Profesor ga ni motil v tem razkladanju, opazivši, da je vdovica na spodnjem koncu mize vsled tega dobila čas za svoje operacije. Navihana ženska je tudi korenito izkoristila to priliko.

„Žalostni ste, Herr Vincenc!“ je izpregovorila z največjim sočutjem.

„Kaj bi ne bil,“ se je oglasil mladenič, „ko so me iz semenišča zapodili!“

„Zapodili!“ se je začudila, obenem pa se ji je srce od radosti zibalo.

„Zapodili, prav zapodili! In veste, da ravno radi vas, gospa Dagarinova!“

„Radi mene!“ se je čudila, prav kakor bi izvedela nekaj čisto novega, nekaj nepričakovanega. Gledal jo je in videl je, kako se ji je svetila voda v očeh in kako so se ji vzdigovale prsi.

„Sedaj naj grem po svetu beračit!“ je zastokal.

„Čemu beračit, Herr Vincenc — in pogledala ga je tako milo, da mu je pričelo nekako tesno postajati v koži — ko je vam naša hiša vedno odprta!“

„Kaj hočem v hiši, pri ženskah!“

„Krščanski mož vedno dobro mesto najde pri krščanski ženi!“

In zopet ga je gledala, da ji je kar med kapal iz oči.

„Oženiti bi se moral,“ je jecljal, „z vami, gospa Dagarinova!“

Nežno se je zasmejala: „Bi li bilo to kaj huđega?“

Otožno se je odrezal: „Če se vzameva, gospa, nekaj si pa le izbijte iz glave! Otrok nočem, ker sem obljubil Kristu vedno devištvo! Da veste!“

Ta pogoj je ni preplašil. Nasprotno! Videti je bilo, da ji je povsem pogodu.

„Aber, Herr Vincenc!“ je izpregovorila sramežljivo, „za take reči sva oba prebogaboječa. V strahu božjem hočeva živeti. Ako ste obljubili vedno devištvo, zraste iz tega božji blagoslov, ki bo prihajal tudi nadme. Tako hočeva živeti! Dajte mi roko na to!“

Nekaj obotavljal se je. Naposled pa je njegova roka pod mizo se počasi pomikala proti njeni. Njena roka se je oklenila njegove in občutek je imel, kakor da ima opraviti z mehko mačjo šapico.

S tem se je odprla cesta, po kateri je dospelo srce vdove do srca mladega teologa!

„Jutri pridem,“ je izpregovoril, „in potem naj se dogovori, kar je potrebno!“

„Naj li povabim tudi gospoda profesorja?“

„Prav! Naj le pride!“

„Sedaj boste pa vendar še kaj jedli, Herr Vincenc!“ je prosila.

„Jesti, gospa, jesti pa še ne morem,“ je odgovoril trpko. Ni ga več motila, za današnji večer ji je bilo dovolj uspeha! —

Med tem je bil utihnil Ciril Erbežnik ter je prebavljal. Temu poslu sta se vdala tudi profesor in frančiškanski svetnik. Ta si je bil položil roke čez trebušček in z maziljenim glasom je izpregovoril: „Signora Maria! Veliko ste dali za cerkev v Luizijani in Bog vam bo tisočkrat povrnil!“

„Mi je že, gospod oče!“ je odgovorila srečno: „Za božjo čast človek vse da!“

„Tudi moja hvaležnost sega do neba!“ je nadaljeval svetnik. „Nekaj spomina sem vam prinesel, da se bo pri tej hiši mislilo name, ko bodo moje kosti že gnile v kakem luizijanskem barju!“

Vse je postalo pozorno. „Prinesel sem vam nekaj svetih ostankov, katere smemo po dovoljenju svetega očeta prodajati za svojo ubogo cerkev!“

„Svetih ostankov!“ je zakoprnela vdova ter hitela do patra Angela. V tistih dneh so svete relikvije še mnogo veljale po ljubljanskih hišah in več kot je imela pobožna hišna gospodinja tistih znanih, s srebrnimi nitkami prevlečenih zavitkov, bolj je bila ponosna.

„Še bolj jo če odreti!“ je godrnjal gospod Ciril, ki je bil že tuintam malo zadremal pri mizi.

Pater Inglesi ga je sicer strupeno pogledal, a ker ni umel slovenski, tudi ni umel penzjonistovih besed. Prej kotne pa je domneval, da mu izpregovorjene besede niso prijazne. Pa se ni dal motiti. Nekje izpod talarja je izvlekel mnogo papirnatih zavitkov ter jih zložil predse na mizo. Odvil je prvega ter izpregovoril važno:

„To je za vas, signora Maria! Smelo trdim, da nima Ljubljana kaj takega!“

Pokazal ji je s svilnato prejo prevlečen zavitek, katerega je pobožno poljubil.

„Gospa, to so imenitne relikvije in blagor strehi, pod katero bodo počivale!“

Dagarinka je od veselja kar trepetala.

Svetnik je nadaljeval: „Radovedni ste, gospa, kaj obsega ta zavitek? Obsega vprav nebeške reči!“

„Povejte, sveti oče, povejte!“ je prosila.

„Dobro! Bene! Tu vam izpričuje škof Edmundus Maria, comes ab Artz et Vasseg, kardinal naše cerkve, da imate v zavitku pred sabo „sacras particulas sanctissimae Crucis D. N. J. Ch.“ To se pravi, sveti ostanki so najsvetejšega križa našega Gospoda Jezusa Kristusa! Čujete li, signora Maria!“

„O moj Bog, gotovo čujem!“

„Potem vam izpričuje ravno tisti kardinal, Edmundus Maria, comes ab Artz, da se tik ostankov svetega križa nahaja „de Eiusdem Virgis Flagell“. Kaj pa se to pravi, gospa Marija? To se pravi, da so to ostanki tistih šib, s katerimi so bičali našega gospoda Odrešenika! Ni li to najredkejša relikvija, katero si grešna naša duša le misliti more! Vam zadostuje ime kardinala grofa ab Artz et Vasseg? Je li mogoče, da bi tak mož lagal? He, signora Maria!“

„Ni mogoče,“ je odgovorila gospa Dagarinova, „in že greh je, kaj takega misliti!“

„Bene! Vi ste ženska, nad katero ima Bog s svojimi svetniki svoje dopadajenje. Edmundus Maria dalje izpričuje, da imate v zavitku ostanke „de velo beatissimae Virginis Dei genetricis Mariae“! Tudi to vam razložim. Z eno besedo, ostanki so od obleke preblazene Device Marije, katera nam je Boga rodila! Veste li, kaj to pomenja, gospa!“

„O Jezus! Kaj bi ne vedela!“

„Pa še nismo pri kraju! Kardinal s svojim pečatom dalje izpričuje, da imate v tem zavitku ostanke „ex ossibus S. Andreae Ap. S. Valentini M. et S. Ursulae V. M.“

„Kar cela katakomba!“ je vpil Ciril Erbežnik ter s tresočo roko dvignil čašo k ustom.

Z zaničljivim pogledom ga je odpravil svetnik: „Kdor trdi, da je comes ab Artz et Vasseg lažnivec, naj to očitno pove! Vam, gospa pa povem, da so v tem zavitku resnični ostanki iz kosti sv. Andreja apostola, svetega Valentina mučenika in sv. Urše mučenice!“

„Iz srca verujem!“ je zahitela.

„Tukaj pa je dokument,“ je zavpil Angelo ter vrgel umazan papir pred Erbežnika, „ecce, tukaj je dokument! Ne nosi li pečata

Edmunda Marije? He, ni li podpisan po Edmundu Mariji? So li kardinali naše cerkve sleparji? Kdor kaj takega misli, naj pove, da vemo, pri čem smo!“

Gospod Ciril Erbežnik, ki so mu veljale te besede, se ni zmenil zanje. Lahkodušno je izvlekel iz svoje zaguljene halje veliko pipo, jo natrpal ter kresal gobo, da so iskre švigale.

„Vidiš, Marička,“ je izpregovoril mirno, „suha goba se vsaka rada vžge!“

Gospodinja je gorela: „To je moje, sveti oče?“

„Da, to je vaše, signora Maria“, je odgovoril Amerikanec ponosno. „Da se spominjate, kdaj ste bogato obdarili cerkev v Luizijani!“

„Kakšna sreča!“

Sveti mož je nato nastavljal svoje mreže.

„Ali naša sveta cerkev v Luizijani je še vedno potrebna! Sam Bog ve, kako krvavo potrebna! Tu imam še nekaj, in morda najdem pobožno dušo, ki kupi to in ono. Cene so itak ponižne!“

Pričel je razkladati svojo robo. Najprej je pokazal kos črnega pajčolana, o katerem je „custode della Santa Casa di Loreto“ potrdil, da je bil resnično pritisnjen „alla Sacra Statua Lauretana“.

„Posebno, kadar so prasički bolni, je dobro imeti kaj takega pri hiši!“

Dalje je izvlekel zavitek, v katerem so bile kosti sv. Marije Magdalene. Da ni nihče dvomil o tem, je izdal o pristnosti teh kosti slovesno izpričevalo Nicolaj, Angelus Marija Zandini, imenovan Florentinus, „Sacrii Apostolici Praefectus“.

Oglasil se je gospod Ciril: „To je dobro pri hiši, kadar bolelahajo ženske za prismojenostjo!“

A kdo je poslušal starega moža, ki je bil tisti večer brezdvoybeno že pil čez mero?

Angelo Inglesi je zopet kaj novega iztaknil v svoji zalogi. Posebno slavo je pel kostem sv. Jožefa a Leonissa in sv. Jožefa a Cupertino. Dvoje prav redkih relikvij, katerih pristnost je izpričeval Dominicus de Dominicis, ki je bil, kakor znano, Dei et sedis Apostolicae gratia episcopus Capiensis.

„Čemu je to dobro?“ vpraša Ciril Erbežnik radovedno.

„Proti pijanosti!“ se odreže svetnik ogorčeno.

„Potlej jih ne prodajaj!“ je godrnjal stari duhovnik sam pri sebi.

Skoraj bi se bila sprla gospod Ciril in pater Angelo, da ni vmes posegel Dagarin ter ju pomiril. Gospa pa je izbrala pajčolan,

ki je bil pritisnjen k lavretanski podobi, ter kosti obeh Jožefov ter jih drago plačala. Ko se je bil najedel, ko je imel denar v žepu, se je pričelo svetniku domov muditi. Poslovil se je in okrog devete ure je odrinil. Tudi teolog je odšel ž njim. Ko se je vrhu stopnic poslavljajal pri vdovi, je ta zagostolela:

„Prav sladko spančkajte, Herr Vincenc!“

Dagarin in Erbežnik pa sta še ostala, praznila kupe in z domačo materjo ugrabala, kako bi se najhitreje skoval zakon med njo in gospodom Vincencijem.

Res se je skoval ta zakon! Po veliki noči je bila poroka, in sicer tako na tihem, da nihče ni vedel zanjo, ker bi se drugače bilo brez dvojbe v Šentpetersko cerkev navleklo vse polno žensk, katere Špickramarici niso mogle odpustiti, da je Bogu lemenatarja ukradla. Zakon je bil srečen. Tudi tisto o vednem devištvu se ni držalo. Prvo leto je sicer poteklo brez zakonskih posledic, a potem pa so se začele orglice delati in skoraj vsako leto se je kaj malega povilo v Špickramarjevi hiši. Vzlic temu pa je oče Vincencij vzdrževal nekako zvezo z božjo cerkvijo. Pri novih mašah je bil dostikrat povabljen, ker si je kot bivši semeniščnik štel v dolžnost podpirati novomašnike. Kadar je škof maševal v Šenkavžu, tedaj tiste maše gotovo ni zamudil. Dolga je škofova maša, in če človeka v noge zebe, grozno dolga! Gospodu Lukmanu pa se je zdela vselej prekratka. Ostajal je do zadnjega konca. Posebno tedaj, ko je naš Anton Alojzij postal vladika ljubljanski, ki je bil škof in knez, kakor ga prej ni pozneje nismo imeli, ki ni bil karikatura zavita v hermelin in vijoletni talar, nego pravi škof in resničen knez! Kadar je ta cerkveni dostojanstvenik z vojaško svojo podobo korakal v Šenkavžu pod divnimi Quaglijevimi freskami ter delil blagoslov in sejal ljubezen iz modrih svojih oči, tedaj je izginil v nič tisti semeniški drobiž pred njim in tisti korarski ostanki za njim! Nekdanjemu teologu Cenetu pa se je topilo srce in pozabil je na cvetočo tolpo svojih otrok, pozabil na ženo, ki je neprestano skušala uganiti vsako njegovo željo, in kes ga je obhajal, da je šel v zakon ter postal nezvest mašništvu, ki človeka lahko povzdigne do tiste čarobne višine, na kateri je kraljeval knez in škof Anton Alojzij! Da je v cerkvi čital v mašni knjižici, ki je bila pisana v latinskem jeziku, se pri bivšem bogoslovcu ume samo ob sebi. —

Pa vrnimo se k nedeljskemu večeru pred pepelnično sredo! Okrog devete ure je stal Andrej Drmota, znan tedanji voznik, s svojima konjičema na samotnem trgu za škofijo. Dasi se pošte-

njak ni rad vozil v mrzlih nočeh, je danes le prevzel tako vožnjo, ker se mu je obljubilo obilno plačilo.

Na zvoniku je ravno odbilo devet, ko je mimo prikrevsal policaj Tomaž Razložnik. Začudil se je, da čaka tu voz v samoti. Slutil je kaj nepostavnega, zategadelj je takoj pristopil. Spoznal je prijatelja Andreja.

„Hudika, kaj pa ti tukaj?“

„Naročen sem!“ je odgovoril oni na kozlu.

„Mari bi ležal v gorki postelji! Ali bi pa pil vino v prvi sobi pri Deteli!“

„Naročen sem!“ je zarjul kočijaž.

„Naročen ali ne naročen! Glej, otrok nimaš, čemu se torej ženeš kot črna živina?“

Ko ni dobil odgovora, je vprašal: „Kdo pa te je naročil, hudika?“

„Kdo neki? Kuharica tistega kardinala v Špitalskih ulicah!“

Tomažu je prešinil največji rešpekt policijske kosti, ko je začul besedo kardinal.

„Boš gospoda vozil?“

„Ej, babišče se hoče peljati do Logatca. Morda gre kaj kupovat za kardinala, ali kar hoče. Kaj mene briga! Samo da sem plačan!“

„Teško in dobro boš plačan,“ je pritrdil policaj, „to je gotovo! Torej kardinalovo kuharico boš vozil. Na Vrhniki bo že treba malo napajati! Prav! Prav!“

Mož je bil pomirjen ter je odšel.

Kmalu nato je prihitela po Lingarjevih ulicah kardinalova kamieriera. Obložena je bila s culami in raznovrstno obleko. Vse je skrbno odložila v voz. Še parkrat je napravila isto pot. Vselej se je povrnila z velikim tovorom, da je Andrej na kozlu kar zdihoval, kam naj se vse spravi. Ravno je dodelala, ko se izza škofovih hlevov kot nočna senca priklati pater Angelo.

„Si prinesla vse, carissima,“ je hitro vprašal, „kar sem imel spravljenega pri tebi?“

„Vse! In tudi obleke, da naju zeblo ne bo!“

Puhnila sta že v voziček, se smejala, se poljubovala; svetnik pa je še izpregovoril:

„Adijo, tepec!“

Andrej Drmota je pognal konjiča in srečni parček jo je odrinil s kongresa v Ljubljani.

Takoj drugi dan so se pletle po mestu govorice, da je izginila kardinalova kuharica in da je ž njo izginil prejkotne tudi frančiškanski svetnik. Policija je nekaj zasledovala, zaslišala Tomaža Razložnika in izvoščeka Drmoto. Tudi so pri kardinalu Spini našli pismo, s katerim se je hišna poslovala pri njem. Menda je bilo v tem pismu precej jasnosti. Občinstvo sicer ni izvedelo cele resnice, a državniki so dobro vedeli, pri čem da so.

Pustni torek zjutraj je poročal knez Metternich pri cesarju. Končavši je v stiski dostavil: „Še neka neprijetna zadeva je tu, veličanstvo!“

„Kaj še to? Dandanes, ljubi Metternich, sem jih navajen neprijetnih afer.“

„Pater Inglesi se je izgubil čez noč. S sabo je vzel denar, in kakor vse kaže, je pobral s sabo tudi hišno njega eminence, kardinala Spine.“

Cesar ni ničesar odgovoril. Samo pogled njegov ni bil Bog zna kako prebrisan.

„Videli so ju na Vrhniki,“ je nadaljeval knez. „Zaslišali smo voznika. Če jima pošljemo kurirja za pete, ju še lahko dohitimo!“

Cesar se je nasmehnil: „Kake obraze napravlja Spina?“

„Dolge, veličanstvo, kakor mi vsi!“

„Carju si stvari kar povedati ne bom upal!“

Oba sta nekaj časa molčala. Potem vpraša knez: „Kaj ukazuje, veličanstvo? Naj se li odpravijo kurirji?“

Cesarju Francu se je povesil obraz:

„Laufen lassen, Durchlaucht, laufen lassen! Bolj ko se bo mešalo, večji bo škandal!“

(Dalje prihodnjič.)

Po zatonu.

Na brezdna pada temna noč,
kot v gluha morja mlada moč . . .
O, padla moč bi pač do dna,
da mi še biva sred srca . . .

Vladimir Levstik.

Simon Gregorčič.

Spisal Ksaver Meško.

Simon Gregorčič! — Mož, ki je umeval in je tudi izpolnjeval kakor malokdo med nami veliko in največjo nalogo življenja, dano nam vsem, umevano od redkih, izpolnjevano od še manjšega števila izvoljenih: posvečevati življenje z molitvijo, s trpljenjem in z delom. Zato mu veliko naše spoštovanje! — Mož, ki je umeval, da je mrtva vsaka beseda, če ni posvečena z blagoslovom ljubezni; da je brez sadu vsako delo, če ni proniknjeno s silno toploto ljubezni; da je temna slednja steza, če ni razžarjena od plamena ljubezni; da razdira vsak trud in vsak napor, če ne izvira iz neizcrpnega, kakor večnost globokega vira ljubezni in se ne izteka v svojem dopolnjenju nazaj v svoj vir in v cilj in konec svoj — v Ljubezen samo. Zato mu velika ljubezen naših vdanih src. — Mož, ki me je podprl z marsikatero toplo besedo, bodrečo in tolažečo — zato mu velika moja hvaležnost . . .

*

Začudeno pogleda včasih človeštvo, ker zazdi se mu, da je zaslišalo besede, kakršnih ni slišalo še nikoli dotlej. Začudeno pogleda, in zazdi se mu, da zre pred seboj velikana, stopajočega po zemlji in segajočega z orjaško svojo močjo do neba, v nebo samo. Da se trese ves svet pod mogočnim njegovim korakom, se dozdeva strmečim srcem.

Resnica je včasih, večkrat prevara. Res stopa včasih čez revno zemljo velikan, dotikajoč se neba, ki je izšel iz njega, pretresajoč s svojo močjo svet in ljudstva. A večkrat je fantom. Kar se je vzpenjalo ponosno in ošabno v skoro nedogledne višine, je lahek prah, dvignjen od nestalnih sap dnevnih mnenj in prijateljskih slavospevov do neba. Danes je še v visočini, pod nebom, jutri prah v prahu . . . Gre mimo popotnik, opazovalec brez predsodkov in brez simpatij, postoji in se začudi poln strmenja:

„To se je dvigalo do neba! In glej, kako je vsakdanje, revno in — blatno!“

A pride mož, ki stopa tih in zamišljen svojo pot. Nikomur ni na poti, ne zadene se ob nikogar, od nikogar ne zahteva, naj se

mu ogne in naj naredi prostor široki njegovi oholosti. Nasprotno: ljudje, domačini in bratje, ki jim ni storil žalega vse življenje, ne v dejanju in ne v besedi in še v ponižnih mislih ne, se zaletavajo vanj zlobno in krivično, a on — trpi vdano. Kakor Semej Benjaminec v Davida kralja lučajo kamenje v mirno mimoidočega in ga ometavajo z blatom in klevetajo v besni jezi in slepi strasti zoper njega, a on — odpušča. Ker to dvoje: trpeti vdano in odpuščati, je najlepše maščevanje velikih duš.

Tako gre brez šuma in brez reklamnega vpitja svojo pot. Ko izpregovori, je mehka beseda njegova kakor beseda iz nebes, svetla in proroška, vžigajoča, blažeča, tolažeča in dvigajoča iz zemeljskega prahu. In slednja misel je kakor poltiha, neskončno lepa simfonija. Drhteč posluša svet, kakor v omamnem polsnu.

Tako stopa svojo pot. A ko pride ura, zapisana od vekomaj, in se napoti čudežni popotnik, tujec med tujci, na pot, ki se ne vrne po nji nikoli več, pogledajo plašno stoteri in tisočeri. In zadržte stotera in tisočera srca: „Bil je na videz kakor nas eden, a glej, v resnici je bil maziljen poslanec božji . . .“

Ali ni bil tak on, ki je odšel ravnokar izmed nas? —

✱

Čas od leta 1888., od II. zvezka Gregorčičevih „Poezij“, do leta 1902., do III. zvezka „Poezij“, pomeni velik dolg narodu slovenskemu in velik deficit v narodovem zakladu. Odgovornost Gregorčičeva pred Sodnikom je bila zaradi tega dolga in zaradi velikega talenta, zakopanega od pesnika ob temnih in težkih dneh njegovega življenja, pač lahka. A kak bo odgovor onih, o katerih bi lahko govoril pesnik s svojim ljubljencem, sorodnim mu po duhu in po trpljenju, z Jeremijo, tem najizrazitejšim in najveličastnejšim pojavom med misleci in pevci-proroki stare zaveze: „In jaz sem bil kakor jagnje, ki ga ženo v mesnico . . . a delali so naklepe zoper mene in so govorili: Denimo strupen les v njegov kruh in iztrebimo ga iz dežele, da njegovo ime ne bo več v spominu . . .“ kak bo odgovor teh? —

Če je molčal pesnik s svojo polno, kipečo dušo, je molčal pač proti volji. In ko je molčal in je trpel ves narod ob tem molku, je trpel gotovo pesnik največ. Tako je rodila kletvica nasprotnikov stotero in tisočero prokletstvo na narodu in na pesniku samem.

✱

„Kaka je danes Soča?“ — me je vprašal pesnik 8. novembra preteklega leta, ko sva večerjala v preprosti njegovi sobici z vso naglico, da ne zamudiva Kubelikovega koncerta. — „Je pač kalna?“

„Da, kalna. A danes pred mesecem, 8. oktobra, je bila čudovito krasna. Vso pot smo stali ob oknih in smo se čudili ti prelestni lepoti.“

„Ali ste bili oktobra v Gorici?“

„Bil.“

„A niste prišli k meni, niti pisali niste, da pridete.“

„Ni bilo mogoče. Odločil sem se nenadoma za pot. V Gorici pa sem bil le nekaj trenutkov in sem se odpravil takoj na Sv. goro. A na ulici sem Vas videl, od daleč.“

S čudovito izrazitostjo in jasnostjo se mi je vtisnila onega 8. oktobra v spomin visoka in vitka njegova postava. Tako jasno se je spominjam le izza prvega obiska na Gradišču. Spremljal je naju s p. Otokarjem, njegovim in mojim dobrim znancem, ki me je vpeljal pri njem, precejšnji košček pota nizdol od mirnega svojega Tuskula, kar se je ustavil in se opravičil, da hodi težko, in smo se poslovili. Ozrl sem se gotovo ob vsakem petem koraku in sem ga gledal, kako je stopal počasi, opiraje se ob palico, gori proti domu. In še danes se mi zazdi večkrat, posebno izrazito in živo je bilo to pričakovanje prve dneve po pogrebu, da prihodnji hip zazrem kje, tam preko na cesti, na poti proti župnišču, ob oglu kje, ki stopi nenadoma izza njega, ono visoko, temno postavo, ki je naredila vsakikrat tako globok vtisk name, in ono resno, prijetno lice, kakor sem ga zazrl pred leti ob krasnem pomladanskem popoldnevu prvokrat, nekako plah in zbeگان, ko mi je stopil nepričakovano naproti iz pritlične izbice svojega doma — iz knjižnice. Ono resno, a vedno blago lice, ki se mi je vtisnilo tako globoko in neizbrisno v dušo tudi ob onem zadnjem večeru, ko je menil miren in vdan: „Eno je dobro: smrti se ne bojim, pripravljen sem.“ Nekako presenečen sem mu zastrmel v oči. Opazil je pač moje začudenje in je menil z lahkim, od vdanosti, odpovedi in od mnogih razočaranj posvečenim in blagoslovljenim smehljajem: „Če dočakate mojo starost, se umirate pač tudi vi in boste sodili ravno tako.“

Molče sem sklonil glavo; a srce je bilo nemirno . . .

„In oktobra, pravite, je bila Soča zelo krasna? — Res me veseli, da vam ugaja. Tudi je ni na svetu reke in vode s krasnejšo barvo. Še pisatelj „Ivana Zbogarja“, general Napoleonov, pravi, da je videl mnogo krasnobarvnih voda, a take še nikjer. In ta je videl nekaj sveta!“

Spomnil sem se, kako je citiral p. Otokar pri prvem obisku, ko smo govorili o Soči:

„Ogromna solza se mi zdiš,
a še kot solza krasna.“

In pesnik se je nasmehnil s svojim otroškonežnim in prijetnim smehljajem, kakor bi stal ob njenem bregu in bi strmel začuden in ves očaran in vzradoščen v prelestne skrivnosti njenih globočin, lepe in čudežne in nerazjasnive, kakor bi se zrló v oko božje.

In Soči, ljubljenci njegovi, bi primerjal njegove pesmi; čistemu srčnemu izlivu krasnih, s tako vročo in koprnečo ljubeznijo ljubljenih planin čudovite izlive zdaj radostnega, še večkrat bolnega in trpečega, a vedno v svetem navdušenju kipečega, v najčistejšem ognju plamtečega in koprnečega velikega njegovega srca . . . Glej, lahke in preproste so kakor prve stopinje Soče; nežne, proseče kakor njeni valčki, ko se laskajo pestrim planinskim cvetkam ob bregovih; jasne in vesele kakor valovi Soče, noseči v doline dragemu znancu iz planin tople pozdrave dragih, ljubečih in ljubljenih; bajne kakor šepet in šelest valčkov v čudes polni, od neba z bogato obilnostjo blagoslovljeni kresni noči; nemirne in drhteče kakor valovi, bližajoči se globokemu slapu; zamolklo tožeče, od večne bridkosti, dušne tesnobe in lastne nemoči plakajoče kakor valovi, ko se prerivajo iztežka, s silo skozi tesno skalovje in se zaganjajo v silovitem, a nezmožnem naporu ob neomajne, nerazmakljive, nezrušljive pečine, ki hočejo zajeziti prirodni, od vekov v veke od usode ji določeni tok in v preozke, v pretrde, v neusmiljene spone vkleniti prosto hčer planin, nevajeno okov in suženstva; nebeško lepe, kakor je nebeško lepo vodovje Soče baš v onih soteskah, da prime srce človekovo z neodoljivo silo in s komaj komaj krotljivim hrepenenjem in se vtisne v dušo s tako močjo in tako globoko, da ne pozabi te krasote nikoli več; otožne in žalostne, kakor je otožno in žalostno vodovje Soče, počasi tekoče po širni ravnini, polno hrepenenja po ostavljenem prostem gorovju, polno boli in žalosti, ker teče skozi molčeče, a v svojem molku do neba po osveti vpijoče grobovje — ogromna solza plakajočega nad grobiščem, a še kot solza nebeško krasna; pretresljive, veličastne, vse zmagujoče in brez odpora, ker brezuspešen je odpor, noseče s seboj s silno močjo visokih svojih zvokov in še velečastnejših misli, kakor Soča, ko zbere

moč vseh voda
 iz oblakov svojega neba,
 in kar jih v njenih je planinah,
 kar v cvetnih njenih jih ravninah,
 ko vse te pridrvi na plan
 in ko naraste v tok strašan . . .

Taka je „Soča“ sama, ko plava nad njo kakor angel apokaliptiški vzneseni duh pesnikov in ji z grandioznimi, kakor v marmor vklesanimi črkami piše veliko njeno nalogo in usodo njeno, bridko in žalostno.

Med zadnje bi uvrstil najkrasnejšo, morda najznačilnejšo in za velikega pokojnika najusodnejšo pesem „Človeka nikar“, ta veličastni pogovor revnega sinu zemlje in prahu z Večnim in Vsemogočnim.

Značilno je, da je spevana ta pesem na pokopališču. Telo poraženo in ponižano od teže in bolesti življenja v prah, prah med prahom, neznamen atom med atomi, a duh razpne in razmahne peruti mogočno in silno kakor nikoli popreje ne in ne nikoli pozneje in se dvigne kakor duh Joba trpina v uri največje bridkosti naravnost pred prestol Jehovin in prične z Najvišjim veličasten, srce in dušo pretresujoč pogovor, da mu potoži svojo bol, neumljivo svetu, neumevano od preplitvih src človeških, umljivo le Njemu, veselja in žalosti delilcu, da kakor blesteč biser na zlatem krožniku položi pred kraljevi njegov prestol veliko, vročo prošnjo trpeče in ranjene svoje duše . . .

Job je preklel v obupnem gnevu in v preveliki boli dan in noč in uro, ki se je reklo ob njih: „Človek je spočet!“ — in ki se je rodilo na svet in je zaplakalo v naročju materinem bitje, ki bi naj bilo prišteto mrtvim raje že v materinem telesu, a naš pesnik prosi in moli!

„Glej, Oče naš, pravečni, vsemogočni Stvarnik vseh bitij, ne ustvarjaj več človeka, prosim iz globočine srca! . . . Liliya naj vzklije na Tvojo besedo iz prasnovi, iz atoma, določenega od vekomaj za revno človeško bitje. Liliya naj vzklije, ki ne čuti ne hrepenenja in ne trpljenja, ki ji je neznana radost in neznano trpljenje, ki se ne vname ob uri blagoslovljeni ne v ljubavi in ne odpre srca ob uri temotni sovraštvu, ki ni primorana ne k težki odpovedi in ne more okusiti bridkega, morečega razočaranja, ki ji ne razjedajo srca in ji ne grenijo življenja nikoli ne dvomi in ne greh in ne kes. Vzklije naj na Tvoje povelje in se naj dviga v deviški svoji krasoti proti nebu — Tebi v čast! . . . Ptico pevko ustvari iz onega atoma, ki

poleti iz tihega gozdnega zavetja vsako jutro v višave — Tebi naspoti, ki peva dan za dnevom najlepše speve — Tebi v slavo! . . . Glej, Večni, Vsemoč sama, to ustvari! In dovolj Ti bo slave, dovolj češčenja velikosti Tvoji in Tvoji vsemoči. Zakaj vse bo v Tvojo čast — a greha ne bo nikjer! In nikjer ne bo boli, iz greha se rodeče, nikjer kesa, sledečega mu v hipu za vsako kratko minuto sladkosti. In dvomov, glej, ne bo več, dvomov o očetovski Tvoji ljubezni, o vekovečni dobroti Tvoji. In ne več upora proti Tebi, dozorevajočega ob mračnih in temnih in težkih urah v duši, z boljo in z obupom zastrupljeni . . .“

Resnično, visoka in čudežno lepa molitev je to, polna vere, upanja polna . . . Obračam se k Tebi, torej verujem v Te; torej si, sicer bi se ne zatekal k Tebi. Prosim Te, torej zaupam v Tebe, sicer bi Ti ne položil prošnje ob podnožje Tvojega prestola. Moč si: izpolniš lahko! Ljubezen si: izpolniš gotovo!

Kakor Job trpin je govoril tukaj pesnik z Bogom iz lica v lice; ne, bližji mu je bil: maziljenec in svečenik njegov. Kakor Kristus iz Nazareta mu je govoril, Kristus na vrtu Getsemani, Kristus na križu. Molitev je to, kakor molitev Boga-človeka, ponižanega na gori v prah: „Oče, naj gre ta kelih mimo mene . . .“ Glasan, pretresujoč vzklik trpljenja je in obenem izraz največje, najponižnejše vdanosti in izraz trdnega zaupanja, kakor vzklik Kristusa Nazarejca, visečega na križu: „Eli, Eli, lamma sabachthani? — Moj Bog, moj Bog, zakaj si me zapustil? . . . A Ti mi pomoreš, zaupam in vem.“

In kdo se dvigne zoper to molitev? Kdo se zgrozi nad tem vzklikom, bolesti prekipevajočim in zaupanja polnim, kdo poreče: „Anathema“? Dvignite roke h kletvici, povzdignite glas in na Sinu božjega zalučajte srditi svoj: proklet bodi! — Ne upate si? Bojite se, da bi vas zdrobil s strelom z nebes, s poslanko in deklo svoje pravičnosti, z maščevalko razplamtele svoje jeze? A nad človeka, njegovega brata, nad maziljenega njegovega služabnika in nad svojega brata ste se dvignili in ste ga udarili z besno jezo in brez usmiljenja — ker se ni mogel braniti. Kako nizko! A od nekdanj je bilo tako: Getsemani in Golgoti je imel pri nas še vsak pravi umetnik. In to je bilo kakor glas božji, ki je potrdil njegovo umetniško svečeništvo. Od nekdanj tako, je, in bo do konca dni, ker do konca dni ne izumre človeška zloba in zavist.

Blagoslovljen, kdor ima svoj Getsemani in svojo Golgoti, s srčno krvjo oškropljena . . .

Govoriti o pesmih Gregorčičevih podrobno — prazno, nepotrebno delo!

A če vprašamo: Zakaj se dojmijo ti dostikrat povsem preprosti verzi s tako silo naših duš? — Ker je vsaka resničen vzklik srca, odlomek življenja!

Ker je živel, kar je pel, ker je trpel, kar je izplakal v zvenečih granesih, zato nam napolni dušo z boljo in s sočutjem Prešeren. Ker se je čutil vezanega in otesnjene, a je bila vsa velika duša oživljeno hrepenenje po svobodi, zato so vzvalovili s tako gigantsko silo naša srca nekdanji umotvori Aškerčevi. Ker je šel v globočine srca in je dvignil iz njega vsa skrivna čuvstva, resnična, pristna in neponarejena, in jih je vlil v čudovito lepo posodo, zato nam segajo tako globoko v srce „Poezije“ Gregorčičeve.

In zato se nas dotaknejo tako malo, dotaknejo le kakor mimogrede, kakor tujci, verzi, ki jih dobivamo dandanes. Zbrani so z vseh vetrov, le ne zapeti iz globočine čutečih, neokuženih in nenašminkanih duš. Zato gremo hladno mimo mnogih naših pripovedovalcev in pozabimo čez noč, kaj smo brali zvečer. Ker kje je pretresal kdaj kdo srca čitateljev, če mu ni drhtelo samemu v boli in v sladkosti srce, ko je zamišljal umotvor, ko mu je vdihal kipeče življenje!

Srce od srca, duša od duše — in ves umotvor ožarjen z neponarejeno resničnostjo lastnih istinitih čuvstev, le taka umetnost more preživeti veke in ostati večno mlada in večno lepa.

In taka je umetnost Gregorčičeva.

✱

Pustite me umreti!

Morda bi zaprosil isto pred tridesetimi, štiridesetimi leti, ko je nastopil svojo pot, ako bi jo odgrnila tedaj pred njim milostna roka z vsem trpljenjem in z vsemi prevarami. Ker težko, da bi jo nastopil še enkrat, če bi bila še pred njim in bi jo poznal tako natanko, kakor jo je poznal v predsmrtnih dneh. In kje je pri nas umetnik s svojimi cilji, z lastno besedo, s ponosno dušo in z velikim, kipečim in odkritim srcem, ki bi nastopil svojo pot še enkrat! To pot, tako prazno veselja in solnca, vso oblateno od zlobe in zavisti. To pot, tako tesno ograjeno od človeške tesnosrčnosti in nizkotnega mišljenja enostranskih duš. To pot, ki stoje ob nji venomer tisočeri in vpijejo, nikdar siti, brez odmora: „Daj!“ A ko daje umetnik od lastnega bolnega srca, od trpeče duše, od lastnega

življenja radodarno in v obilici, kolikokrat sliši hvaležno: „Hvala!“ Ali ne tisočkrat češče: „Dal si premalo!“ — „Kako malo si dal, kako beraško skopo!“ — Ne pomislijo, da se izcrpa najbogatejši zaklad. Kako se ne bi srce, ki je dajalo tako obilno in tako krasnih biserov . . . Čemu torej oni pomilovalni, žaleči posmeh, ko pridejo na vrsto nekoliko motnejši dragulji, lažji, obrušeni morda z že slabotno roko:

„Aha, kako je reven! Vsi drugi, mlajši, naši ljudje, so bogatejši!“

Pri Gregorčiču tako, tako pri Aškercu. In vendar sta nam dala ta v petih desetletjih po Prešernu največ in najboljše. In čez vse, kar se povzdiguje danes samopašno do neba, se bo vračal naš narod vedno in vedno spet nazaj k veličastnim zakladom te izvoljene trojice . . .

Pustite me umreti!

Resnično, kaj bi naj dandanes med Slovenci tak umetnik, znatitelj idealizma, svečenik in prorok ljubavi? — Dolgočasil se? Je predolgočasno! — Jezil se? Ni vredno! — Molčal k vsemu? Je težko! — Povzdignil v svarilo grmeči proroški glas? Ne kaže! Današnji naš svet hoče harlekinov, ne prorokov . . .

Torej?

Pustite me umreti!

To je čudovito krasna, brezprimerno prikladna sklepna vinjeta tega samega v sebi svetniško blagega in klasično skladnega, a po neumevanju v filozofskih sistemih otrdelih src in po zlobi človeški s tako pretresljivo tragiko blagoslovljenega življenja.

„Pustite me umreti, da si od gluposti in zlobe, ki zmagoslavno dvigata glavo vsepovsodi ob živčih in trpečih, odpočijem v večnem, neskajjenem miru božjem . . .“

In Gospod je uslišal zadnjo molitev svojega maziljenca. —

Tako je izzvenela visoka simfonija velikega življenja . . .

Vitez Ivan.

III.

Po eterju se kvišku dviga solnce,
ogreva zrak in pije svežo roso,
odpira zadnje dremajoče cvetke
in krajša sence gorskih velikanov.
Enakomerno napreduje dan;
svetloba se razliva vseokrog
in krepko barva nežnomedlo lice
prirode, željne zdrave, jasne luči.
Mogočno dihajo življenja pljuča,
srce vesoljstva pa utriplje mirno,
ko da je v njem svetovja večna ura.
Pri nevidljivem stroju tam stoji
gibanja tajni nespočeti Zakon,
vrti kolesa v enomernem taktu
in ravnodušno razpošilja sile
po nevidljivih žicah v vso neskončnost,
da nikdar ne zastane veleigra
porajanja, rasti, življenja, smrti,
da se nikoli ne ustavi boj,
da ne okameni noben prizor,
da se nikoli ne pretrga delo.
Svetloba in tema se menjata,
večerni se otožni mrak razširja
zdaj tukaj, tam na drugem koncu pa
raztresa mlada zarja svoje rože
po gorah, po oblakih in po morju.
Z zenita pada dneva žgoči žar
na težko dihajočo suho zemljo,
na drugi strani polnoč najčrnejša
zagrinja svet s skrivnostnim pajčolanom;
v tem hipu nasmehlja se drugim krajem
s srebrnim smeškom ljubezniva luna,
če pohitiš, pa se še poslove
bledeče zvezde pred prihodom solnca.
Veselje, žalost, sreča in nesreča,

odrekanje in strastno hrepenenje,
 poraz in zmaga, slavje in obup,
 vse meša se v stoterobarvni sliki
 in menja se in vedno izpreminja
 in sklada se v življenja simfonijo;
 vrše komedije se, tragedije,
 srca topé se blaženosti sladke,
 trpe neznosno bridke bolečine,
 a Zakon izvršuje svoje delo
 enako dan na dan ko v prvi uri . . .

Nešteta bitja lazijo po svetu
 po dveh, po štirih nogah in brez nog,
 a druga letajo po sinjem zraku,
 ta plavajo po rekah in po morju
 in ona rijejo po črni zemlji;
 med vsemi najponosnejši pa človek
 po zemlji hodi, nosi glavo kvišku
 pa gleda kakor kralj na druga bitja
 in na slabейše lastnega rodu,
 po vladi hrepeneč in po gospostvu;
 načrte snuje, z bojevitim umom
 poleta gor v višave strmoglave
 in ruje, brska, vrta, prekopava
 po globočinah temnih, kjer pokriva
 uganke stare zlobna, skopa noč.
 V teminah si postavlja svetle cilje
 in grebe pot do njih po trdih skalah,
 med trnjem, po puščavah, po močvirju;
 zapreke sitne rastejo iz tal,
 a preskakuje jih, izpodkopuje,
 razbija, prevrtava, premostuje
 z modrostjo, s trdom in potrpežljivo
 njegove neporazne volje jeklo.
 Uspehe zapisuje z zlatom v knjigo.
 Nesmrtni Zakon pa vrti kolesa,
 ne veseli ga zmage glasna slava,
 porazov groznih stok ga ne 'boli
 in vse gre dalje, dalje, brez prestanka
 v neskončnost svojo pot — njegovo pot.

V dolini drugi že je vitez Ivan.
Ko lahkokrile ptičice hite
pred njim, kaže pot mu, jasne misli
in žive želje vročega srca.
Z oblakom jadrnim tekmuje konj;
hitrost vetrov je v njem in sila stroja,
ki dela, pa se nikdar ne utruji;
dejal bi, da le plava nad zemljo,
kopito tal se skoro ne dotakne;
uzreš ga komaj, pa je že izginil
izpred oči, strmečih v prazno meglo.
Natančno svojo pot pozna žival,
ko da je jezdec ji povedal cilj,
a ona da je modro razumela.
Ostrog in šibe vitez nič ne rabi.
V daljavi sivi misli so njegove
in v budnih sanjah gleda že deželo,
vabečo ga s skrivnostno sladko silo.
V sijajnih barvah slika domišljija
neznani kraj, kjer čudež je vresničen,
kjer v živi gloriji Svoboda biva.
V prelestnih sanj predstavi on živi;
oči njegove so uprte tja,
uho posluša glasbo fantazije,
razum pomaga vstvarjati prikazni,
iz želje in lepote porojene,
srce pa bije in mu poskakuje,
čuteče sladko blaženo opojnost,
puhtečo iz kozarca izpolnitve.
Na jasnem nebu se dviguje solnce,
a toplih žarkov luč ne sveti njemu;
cvetic stobarvnih pisana preproga
pogrnjena ni njemu po dolini,
ušes mu ne doseže simfonija
po vzduhu plavajočih ptičjih pevk,
kazalo časa zanj se ne pomakne,
v trenutku se mu zliva večnost vsa
in v večnost se trenotek mu razteza.
A vendar misli v sanjah čudne misli
in slika v domišljiji čudne slike

in poleg radosti v nebo rastoče
v njegovi duši dviga se ponos.
A brez ljubezni, brez sovraštva vlada
v vesoljstva carstvu vekovečni Zakon . . .

Dolini tretji že se bliža vitez,
poldnevu že se bliža pridni dan.
Iz sanj se vitez hipoma zbudi,
ko se ustavi nevtrudljivi konj.
Začuden se ozre in pred seboj
opazi nepovabljeno prikazen,
ki z resnimi očmi ustavlja konja,
a blago vanj upira svoj pogled.
Ošabnemu bogastvu ni podobna;
teh trdih udov in obleke proste
ne kinča lišp in varavo mazilo,
a z ustnic ji ne teče sladki med.
Besed je njenih slog preprost, naraven,
a nekaj trdega zveni v tem glasu,
ko da ga spremljajo zamolklo, temno
kladiva težkega udarci v taktu.
In sikanje sopare, šum vodá,
koles železnih hrupno ropotanje
se sliši iz daljave venomer,
prav kakor da prinaša v svojih gubah
prikazen tuja vse glasove čudne.
Ves zrak okrog je hipoma napolnjen
z resnobe stroge težkim, gostim dihom.
Za sebe so doslej cvetele cvetke;
cvetenju bil je čas, pa so cvetele
v bogatih barvah in lepo je bilo.
Po skalah padal je šumeči slap
in biserju in čistim diamantom
podobne so bleščeče kapljice,
ki padajo od starodavnih časov,
ne vprašujoče nič zakaj, čemu!
In solnce greje, ker ima toploto,
in sije, ker je v njem velika luč.
Gozdov ponosni stari velškani
so rasli; zrak in zemlja in oblaki

so jim dajali hrane in moči.
V nevihtah švigale so žarne strele,
iz visočin je padal blagi dež,
iz zemlje so izvirali potoki,
valovje je plesalo in šumelo —
tako je bilo, moralo je biti — —
naenkrat pade čudna bleda senca
na zemljo in rodi povsod tesnobo.
— Čemu je to? Kako posluži ono?
Komu koristi? Kakšna je poraba?
Ko žugajoč teman oblak, ki tlači
z ogromno težo zraka željne prsi,
pojavi se je vprašanje sitno
ter je zatrlo hipoma brezbržnost,
veselja in poguma blago mater.
Prikazen tuja pa nagovori
prijazno viteza in pravi mirno:
„Trenotek le postoj, junak moj mladi!
Ta hip ti ni zamuda. Saj stoji
sedaj na svetu vse, ko jaz stojim.
Brez mene ni nikjer, nikdar gibanja.
Poznaš me po imenu: Delo sem.
Potreba brezobzirna mi je mati,
stremljenje Živega je oče moj.
Češčenja nimam, krona me ne kinča,
valovje hrepenenja se iz src
človeških ne dviguje k mojim dvorom,
zaničevanje pa me rado spremlja
in često me zadene besna kletev.
A brez škrlata in brez hermelina,
brez meča in brez žezla, vendar vladam;
največja je na svetu moja moč,
najnujnejši človeštvu moj obstanek.

Baršuna, bagra, svile ni brez mene;
vsakdanji kruh, nad glavo varna streha,
vse, česar treba živemu človeku,
kar olajšuje in krasi obstanek
pa ga dviguje in oplemenjuje,
je moje bujne setve zreli sad.

Jaz gibljem mišice nešteti rok,
 možgane v glavah čudežne priganjam;
 tako je velikanska moja moč,
 da v grob teman lahko izpremenim
 človeškega življenja cvetni vrt,
 da vse porušim, kar so tisočletja
 sezidala na nekdanj pusti zemlji,
 da pota vsa zaprem in z večnim ledom
 pokrijem kal in rast in vse zorenje.
 Ne ganem se in že uničim vse,
 ker vse je moje, vse je Dela plod.
 Tako je velikanska moja moč,
 da daje sama vse življenju v dar,
 brez česar ni človeškega življenja.
 Lahko pač izpoznaš veljavo mojo,
 preceniti mi ceno ni težko.
 Zato te vabim, preden jahaš dalje,
 da mi posvetiš svojo živo moč.
 Kjer hodim, tam uspeva plemenitost,
 a njej sledi krepost, lepota, blagor.
 Bodočnosti pripravljam varna tla —
 kje najdeš lepši cilj pod jasnim solncem?
 Poklic je vzvišen, ki ti ga ponujam;
 premisli in razišči, vitez moj,
 potem ukreni, kakor sam odločiš.“

Poslušal mirno vitez je besede,
 pri srcu mu je toplo in sladko,
 a v srcu plapola mu večni ogenj
 in pôlje žgoča strast mogočne želje.
 Gladko poteče mu iz ust odgovor:
 „Prikazen čudna ti, brezspolna, čuj me!
 Pred noge ti polagam spoštovanje,
 veljavo ti priznavam in te čislam,
 slediti ti ne more moja noga.
 Upiral sem pogled svoj v jasne zvezde,
 ko sem zaslišal klic Svobode svete,
 a tvoj korak po trdi hodi z zemlji;
 tja k solncu plava moje koprnenje,
 ti s silno težo vse na tla pritiskaš;
 življenje brez verig in spon me mika —

tvoj sledbenik je suženj vse življenje.
Zaničevanja se junak ne plaši,
časti lahko si v boju pridobi,
prezir ošabnih glav prezira sam,
zaveden lastne cene in veljave;
a suženjstvo sovraži kakor greh,
pod jarem nikdar ne upogne glave,
še rajši položi jo pod sekiro.
Svobode svetle ne uživa delo;
zapestnice so mu verige težke,
po plečih šviga bič mu kakor konju,
priklenjeno je čvrsto kakor pes,
njegov ni čas, ne prosta pot po zemlji,
svobodno niti kruha ne uživa,
ki je le vaba v rokah gospodarja.
Velika žalost mi preveva dušo,
a jasen mi je cilj in moč njegova
ima nad mojo željo vso oblast.
Zapisano je v knjigi večnih časov,
da mora biti moja volja taka.
Zato zdravstvuj! Že čujem zopet klic,
edini, ki mi sega v dno srca
in mi hitreje goni kri po žilah.
Občutki moji z vso močjo hotenja
razpenjajo že zopet svoja krila;
vse misli kakor reke, ki hité
navzdol, nevzdržno, vedno proti morju,
se zlivajo v edino, silno misel,
mogočno mi prešinja celo bitje,
preveva dušo in opaja glavo
edina, zmagovalna, svetla misel,
božansko krasna misel na Svobodo.
Zdravstvuj! Zdravstvuj! Konjiček moj, naprej!“

Iz globočin izvije vzdih se zemlji,
odpre se v struji časa zopet jez,
v veseljstvu zopet oživi življenje,
ko dvigne Delo doslej mirno roko.
V dolino tretjo pa zavije vitez,
z vetrovi spet tekmuje dobri konj.

(Dalje prihodnjič.)

V Babilonu svobode.

Piše Vladimir Levstik.

II.

Musée du Luxembourg.

e daleč od trga pred Sorbono zagledaš na desni strani buljarja Saint Michel krasen vrt, eno izmed najlepših pariških šetališč, ki obdaja takozvano Luksemburško palačo, Palais du Luxembourg.

Zgodovinski spomini, ki jih budi ta impozantna in dovolj ogromna zgradba s svojo okolico vred, so neizbrisni v srcu francoskega naroda. Po zgledu palače Pitti v Florenci jo je ustvaril Salomon Debrosse, eden najboljših stavbarjev izza konca sedemnajstega veka, za vdovo umorjenega kralja Henrika IV., Marijo de Medicis. Ime ima od starodavnega Hôtel du Luxembourg, katerega mesto je zavzela. Stavitelj je imel sicer več naslednikov, ki so razširjali in popravljali njegovo delo zlasti v preteklem veku, a toli zvesto v prvotnem slogu in duhu, da je ostala neizprijena v popolni veličini svojega zgodovinskega lica.

Palais du Luxembourg je služil do velikega prevrata v bivališče raznim osebam, ki so se imele zahvaliti svojemu vladarskemu pokolenju, da jim ni bilo treba stolovati na cesti. Narodna skupščina ga je izpremenila v ječo, leta 1799. je postal sedež konzulata, do dne, ko se je Bonaparte preselil v Tuilerije, kar se je zgodilo l. 1800. V dobi drugega kraljestva ga je zavzemala velikaška zbornica, pod drugim cesarstvom starejšinstvo; ko je leta 1871. pogorela mestna hiša, se je nastanilo pod njegovo streho Seinsko načelništvo in bivalo tu do leta 1879., ko so se zbornice vrnilo v Pariz. Tako dandanašnji torej zopet služi kot sedež francoskega starejšinstva, čigar predsednik biva v postranski zgradbi, nazivani Petit Luxembourg — Mali Luksemburg.

Ako izvzameš novodobno „spomeniško blaznost“ Nemcev, pač ne najdeš izlepa ljudstva pod solncem, ki bi s tolikimi žrtvami dičilo domove svojega ponosa z umotvori kakor Francozi. Radi jim očitajo, da so si jih premnogo osvojili za dobe Napoleona po staronormanski šegi glasovitega Viljema Zavojevatelja, ki je baje dejal:

„Mon bon Dieu, ne me donnez pas de bien : mettez moi seulement à coté de ceux qui en ont!“ — „Bog, ne daj mi sam, le tistim me pridruži, ki kaj imajo!“ Započetniki te cene obtožbe se mi zde Prusaki, ki so pod bičem Napoleonove sile pač dobro čutili, zakaj sami ne zmorejo tega, česar bi se gotovo ne branili. Ne sramotite trofej naroda, ki jih je kupil za junaško kri!

Tudi Palais du Luxembourg in vrt njegov sta polna zakladov starejše in novejše umetnosti; najdragocenejši biser pa imata v takozvanem Musée du Luxembourg, — muzeju, ki je posvečen sodobnim, večinoma še živečim francoskim in v manjšem obsegu tudi inozemskim umetnikom . . .

V cerkve ne zahajam prerad, a moji svetišči sta Louvre in Luxembourg, posebno zadnji, do katerega nimam ravno predaleč. Pariški izprehodi so majhna popotovanja . . .

Kaj je lepšega od nedeljskega popoldneva v luksemburškem muzeju? Ob delavnikih je manj občinstva in človek lahko bolj nemoten opazuje; toda nedelja se mu omili vendarle, nedelja, dan počitka za vse, ki so uklenjeni v jarem brezsrčne kruhoborbe, dan počitka, ko vidi poleg blaziranih vagabundov s cilindri in monoklji od vseh vetrov tudi stotine delavcev hoditi z družico — kaj za to, če v večini primerov ni poročena! — skozi posvečene prostore in strmeti na njih govoreče stane s pobožnostjo, ki ti gotovo premaga srce. Tudi „ponižani in razžaljeni“ so lastniki teh zakladov; za njihove žulje so razobešeni, iz njihove duše ni baš le eden zajet. Trpin v površniku za petnajst frankov, žena v slabem krilu, z bogvekolikokrat prekrojenim klobučkom na glavi, na rokah otroka, ki mu čez par dni morda ne bo imela dati kruha, — toda iz nobenih ust še nisem čul tako nizke opazke, kakor se slišijo drugod. Tujcu mora vdahnuti spoštovanje to klasično razumevanje lepote, s katerim se bo francoski narod pač še dolge veke lahko hvalil, da hodi na čelu prosvete, karkoli bi se tudi utegnilo roditi v skrivnostnem krilu zunanje usode.

Seveda — naj tu porabim priliko, da omenim — mi ne ugaja pri Francozu, da se na eni strani tako popolno dviga na stališče, kjer je dostojen naslednik starih Helenov, in brani božanstvo absolutne Lepote, na drugi pa misli, da mu pristojajo za velike praznike fraze koketnega ogorčenja nad tem, kar ne le sme, temveč mora biti. Toda velike njegove vrline oprasčajo nebistvene grehke prirojenega samoljubja !

Nedeljski popoldan je torej. Buljvar je živejši nego običajno, samo kupčijskega prometa je manj in nekatere prodajalne so zaprle izložbe. Toplo je, dasi po zimi, in solnčece se v bujnih žarkih nagajivo premetava po strehi Panthéona, po cilindrih gospodov in po senčnih obrvih in tuintam sumljivo bogatih laseh Parižank; — Alah naj mi odpusti, da sem jih pozabil imenovati na prvem mestu!

Pariška slovenska naselbina se je ravnokar skupno okrepčala s kosilcem in stekleničico sovražnika človeštva in prijatelja Muz ter se napotila mimo vodnjaka Marije de Medicis, ki stoji za ograjo luksemburškega vrta, na levi in gledišča Odéon na desni proti muzeju. Naselbina pravim zato, ker sem — bilo je ravno božični dan — po zaslugi nekega židovskega doktorja in pismarja nepričakovano iztaknil v Parizu tri rojake, ki si s poslušanjem predavanj o starofrancoskih poetih jemljejo trikrat zlati čas sodobnega Pariza, kar delam tudi jaz, na pričujoči način . . .

Nestrpnežu je malo dolga pot, predno zagleda na levi vhod skozi železno in z živo mejo zasajeno ograjo, za katero se dviga muzejski paviljon. Že pred stopnicami te opozori nase več krasnih kipov, razvrščenih ob straneh stopnic, med njimi „Aizelinova“ Judita s Holofernovno glavjo pred nogami, Rogerja Bloche skupina „L'enfant“ — oče revež in mati reva, z dojenčkom, ki se mu še ne sanja o bridkosti tega sveta — v svoji resnobnosti zatemnelega bronca nadahnjena s tisto presunljivo resignacijo, ki diha od vseh del tega kiparja trpečih milijonov, in istega mojstra „Le froid“, — mraz, upodobljen v možu in ženi, ki se drhteča in vdana stiska k soprogu. Greberjev „Grisou“ predočuje rudarja, ubitega v rovu od eksplozije, in vso tisto strašno muko, ki je v trenutku nepričakovane smrti pokrila ne le lice, temveč vso koščeno, trdo in izmučeno, do pasu golo postavo. Rogerju Bloche je po duhu sorodna Van Biesbroeckova skupina „Le peuple qui pleure“, istotako mož in žena z dojenčkom, sklonjena, pobita, venčana s svetostjo tihe, netolažene bolesti.

Ko stopimo čez prag, bi skoro prezrli globokoumno sliko „Le chevalier aux fleurs“, tako neugodno je obešena visoko na levi steni temne predsobice, v kateri nemikavna zastopnica krasnega spola prodaja razglednice z reprodukcijami iz muzeja. — Bajeslovni mladi vitez v srebrnem oklepu koraka čez cvetoče polje. Od vseh strani se sklanjajo k njemu cvetlice, razcvitajoče še v prelestna deključja telesa, ki ga vabijo in ga skušajo zadržati z mamečimi rokami. Toda on se ne meni, njegove oči zro zamaknjene naprej, zakaj pot

ga vodi preko vse minljive radosti do kraljice Resnice... Stvaritelj te slike je Georges Rochegrosse, poet mogočno ubranih barv in silnih, dekorativno nadahnjenih vizij, čigar veliko platno „Rdeče veselje“ je budilo v pomladnem „Salonu“ nenavadno pozornost.

Prva dvorana je posvečena kiparstvu. Ne vem si jasno razložiti, čemu je ta oddelek vselej najdalje priklepil mojo pozornost in čemu so doživeli moji trije rojaki isto izkušnjo. Mogoče je dvoje: ali je učinek plastike sploh globlji od učinka barv, ali pa ni popolnoma zdravo, da so vsi kipi nameščeni v enem prostoru, in bi bilo bolje, razdeliti jih po vseh sobanah, čemur bi se seveda protivile tehnične težkoče. Oboje je enako verjetno. In morebiti preostaja še tretje: vrlina francoske umetnosti vobče, da oživlja z idejo lik živega človeka in ne zametava tiste drugod prikrajšane skrivnosti estetično razgaljenega telesa, ki je — bodimo odkritosrčni! — čeprav pogosto nevedoma, a vendarle seme vsega „idealnega“ stvarjanja, ne le petošolskih akrostihov, temveč vsega našega stremljenja sploh. Vem, da se bom marsikom hudo zameril, a moje brezbožno prepričanje mi pravi, da je naravno hrepenenje po ženski temeljna prožina v posnemanju neustvarjene lepote. Kakor z dejanjem telesnega spočetja mož blagoslovi plodovito moč, tako oplodi žena stvarja-jočega umetnika, od sohe in slike do vitkega loka arabeske, spominjajočega na prelestno oboklino grudi Evinih hčera. Če ni res, — anathema sim!

Oglejmo si levo polovico dvorane!

Turcan, L'aveugle et le paralytique... Mlad in krepak slepec nosi na hrbtu blaznega starca, ki ga drži za roko in mu kaže pot. Kam prideta? To je skoro še žalostneje od naše prispodobe, če slepec slepca vodi!

Iz življenja bednih je zajeta Cordonnierjeva „Sur le pavé“. Na uličnem tlaku, slepa vdova s hčerjo-detetom, proseča usmiljenja, ki ga je tako malo na svetu.

Kdo ne pozna veselega Grka Anakreona? Guillaume ga je izklesal iz mramorja, sedečega, ovenčanega s trto in držčega brezskrbno ptičko na dvignjeni desnici. Obraz mu je preprežen s tisto plemenito, polbožansko radostjo, ki jo je mogla zamisliti le solnčno-svobodna grška duša.

Hrastovina ima svoj posebni značaj, ki že zgolj snovno bolje od kremenja izraža trdo preprostost. Njo je izbral Theunissen za doprsno soho slikarja Harpignies, s katerim se seznanimo kasneje. Krepka karakteristika tega umotvora nima mnogo primerov.

Ali poznate Rodina? Da ne?! Poglejte, prosim, njegovo „Pensée“ — Misel! Štiriogelno surovo obklesan marmorni steber s poševno, povsem naravno površino, simbol vesoljne majke Snovi. Iz nje se dviga ženska glavica v čepici. Ni je poltne misli na tem obrazu, temveč zgolj resnoba in visokost. Kar gledajo te oči, ne vabi telesa; okrog teh ustjen je zamrl smehlaj. Dviga se misel in hoče nad snov; a ne ve, da po večnem, brezkončnem krogotoku stvari ne plove preko nje, temveč okrog nje in v njo nazaj. Nikdar ne boš dosegla, revica, svojih višin, ti dete disteleologije. Izhrepeniš se v svoji želji, in blagor ti, da ne boš vedela, kdaj se skloni obrazek in izgine. Ne bodo se rušile zvezde, ne bodo padali bogovi, niti od tebe, niti od tistih, ki vzklijejo za teboj! . . . V vsej svoji skromnosti je veličasten ta Rodinov nagrobni spomenik vsega bivšega in bodočega titanstva.

Chapujeva „Jeanne d'Arc à Domremy“, — Devica Orleanska v globokem zamaknjenju še kot navadna kmetska deklica, je sicer nekoliko patologična stvar, nekoliko sentimentalna in nekoliko preveč spominjajoča na razne neproglašene svetnice, s kakršnimi se ponša tudi naše dobro ljudstvo, toda vzlic temu prelestna in vselej obdana od občudovalcev.

Francozu, v katerem se je še vedno ohranila plemenita brst klasičnega mišljenja, precepljena na zdravo in krepko galsko korenino, krščanska verska umetnost ne uspeva tako popolno, kakor na pr. laškim primitivcem. Vzemimo tu le Delaplanchejevo „Vierge au lys“, Marijo z lilijo! Takšnih obrazkov je polno po Parizu, samo da ne maskirajo vselej čistosti Bogorodice. So tudi izjeme, a vobče se galski genij nekoliko spotakne, kadar zaide predaleč v nabožno polje; zato naj mi bogoljubna bralka oprost, ako se bom požuril mimo maloštevilnih ostalih del te vrste, ker res niso pomembna; iz dvorljivosti ji opišem vsaj tista, ki so zajeta iz židovskega bajeslovja in zgodovine in so potemtakem bolj stvarnega značaja, nemara prav zato tudi dovršenejša.

Naturalistična je Cordierjeva doprsnica „Zamorka“, celo v toliki meri, da podaja naravno barvo polti in oblačil. Delo je izredno vestno in fino, tip zanimiv, — torej dovolj nevarnosti, da se pre-naglim s pohvalo.

Coutanov „Eros“ mi je navdahnil celo vrsto misli; nikakor ne zбоk tega, ker ga je silno pozorno in podrobno motrila črnolasa mlada deklica v kritičnih letih, temveč zato, ker me je spomnil nekega izreka, ki sem ga čital par dni poprej v Vignolovi knjigi

„L'idéal féminin“. Zmisl je približno ta: „Nemec najprej vzljubi žensko in preko idealnega čuvstva pride do tega, da jo uživa; Francoz pa vzhrepeni najprej po tem, da postane telesno njegova, in šele nato se razcvete nevenljiva ljubav.“ Po mojem opazovanju utegne biti ta misel vsaj deloma pravilna. Sorodna je pač tudi ideji Coutanovega kipa, ki boga ljubezni ne predstavlja kot debeluhastega puta, temveč kot vitkega, že zorečega dečka — mladeniča, čigar brezskrbni usmev ni nadahnjjen le z otroško nagajivostjo, temveč tudi s pomladno svetostjo prvih želja. Ne dvomim, da govori tudi ta Eros: „Francoz ne hrepeni po ženski, kakršna ni, temveč po takšni, kakršno bo dosegel.“

(Dalje prihodnjič.)

V nevihti.

Svinčenimi oblaki je nebo pokrito,
v daljavi grom buči srdito,
kot kregalo bi se nebo s peklom.

Poskrilo vse se že je pred nevihto davno
v svoj gorki kot; čez polje ravno
neznan gre potnik smelo sam svoj pot.

Nevihta mu je bila dobra rodna mati,
a grom bil kum; kaj se mu bati
viharja je, ko brat mu je pogum?! —

Petruška.

Zimska vožnja.

Hej, tja čez polje prostrano, Vse se pred nami umika,
mimo neznanih strmin vse kakor veter beži,
gladko sani nam drčijo, daleč za nami je mesto,
zvončki zvenijo: cin, cin. v sivi se megli gubi . . .

Semtertja tiho sneg vsiplje — Kam li tak hitro drevimo
z golih dremotnih se vej, mimo razsvetljenih koč? —
bistro bežijo konjički Vozimo iz bledega mraka
dalje in dalje naprej. v črno, brezmejno se noč? —

Petruška.

Ženitba kancelista Jareba.

Zgodba iz doline šentflorjanske.

Spisal Ivan Cankar.

III.

am lete misli, kam sanja spomin?

Dva človeka, oba mlada, oba lepa, gresta roko v roki pod kostanji. Ona je otrok; kdo jo je videl in je ni narisal devetkrat, ker jo je videl devetkrat in zmerom v svojem koprnečem srcu? Kdo je gledal njeno podobo in je pozabil nanjo in kdo se ni razveselil, ko jo je ugledal vdrugeč? Ofelija ji je bilo ime nekoč, tudi Margareta, celo Francka in Hanca. Kakor je izpremenila ime in obleko, takoj so jo spoznale vesele oči in so jo pozdravile.

Ofelija je bila ona; on ni bil Hamlet, temveč Polonij. Besede in misli so bile Polonijeve, Polonijev je bil glas in pogled; samo obraz je bil mlad, prijeten in gosposki, ampak tudi Polonij je bil nekoč mlad, predno je videl podlasico na nebu.

Lep večer je bil, kakor so lepi pomladnji večeri v senci kostanjev.

„Strahoma sem prišla nocoj!“ je govorila Ofelija. „Še zdaj, ko si ti poleg in me držiš za roko, me je strah.“

Polonij je molčal.

„Tudi tvojega molka me je strah in tudi tvojega pogleda, ki ni tako blag, kakor je bil zmerom. Reci lepo besedo, da bo moje srce utolaženo.“

Polonij je molčal.

Stala sta pod košatim kostanjem, globoko v senci; stisniti se je morala k njemu in stopiti na prste, da je razločila natanko njegov obraz.

„Kako si bled, kako hladan je tvoj obraz! Mrzla misel je v tvojem srcu, zato molčiš! Govori, da mi srce ne umrje od bojazni!“

Polonij se je narahlo in ljubeznivo izvil njenim rokam in je izpregovoril.

„Nerodnost je velika in razodeti ti moram, draga Ofelija, da sem v skrbeh. Tako in tako: sedanjost je lepa, res lepa, toda Bog vedi, kaj nama dodeli prihodnost!“

Ofelija je izpustila njegovo roko.

„Kdo je govoril? Zdaj nisi ti govoril, niso bile tvoje besede! Več nisi, kakor si bil: drugačen je tvoj glas, tvoj obraz mi je neznan, še tvoja roka je ležala drugače v moji kakor prej, tvoji prsti se niso hoteli okleniti mojih. Ne ljubiš me!“

Polonij je bil v veliki zadregi, dasi je bil še mlad in ni še bil ugledal podlasice na nebu.

„Kako moreš trditi, Ofelija, da te ne ljubim, ko sem ti že tolikokrat in tako svečano dokazal svojo ljubezen! Pomisli, Ofelija, da sem te bil takorekoč vzdignil k sebi . . . par stopnic više, nego si stala poprej . . . saj veš . . . tako in tako . . . Jaz sem zdaj praktikant, lepo karijero imam pred seboj, zato ker sem soliden in zmožen človek . . . tudi oče hrani zame par lepih tolarjev in star in bolehav je že siromak . . . in teta Hana tudi nima prazne skrinje in tudi ona že kašlja . . . Vse to, glej, in vendar sem te bil izbral svojemu srcu . . .“

Ofelija je stala pred njim vsa mirna, okamenela in je strmela vanj s širokimi očmi.

„Kaj si ti to govoril?“

Polonij je bil užaljen.

„Seveda sem jaz govoril, kdo drugi? Kaj jih je toliko, ki se pogovarjajo s teboj? Ne zameri, ampak le razložiti sem ti hotel, da je zelo čudno in celo nevhvaležno, če dvomiš o moji ljubezni. Pomisli, da ni tako lahko, ubogati svoje srce in ljubiti, kamor kaže ta nezanesljiva vetrnica. Jaz, ki sem spodoben človek, sem ubogal vetrnico, ker sem si mislil: če gre veter od juga, zakaj bi ne šel z jugom? Kajti zmerom, tudi v neznatnih stvareh, celo v ljubezni, je nevarno in nespametno, da bi se meril človek z vetrom! . . . Če bi se bil meril ž njim, kaj bi se zgodilo? Vzdihoval bi jaz in tudi ti bi vzdihovala — neprijetna, črna senca bi ležala pred pragom moje karijere. Zdaj pa leži tam lep spomin in to je dobro znamenje!“

Tako je govoril Polonij in je bil vesel svojih besed. Ofelija se je smehljala, kakor se smehlja otrok, ki posluša osorno svarjenje iz ljubljenih ust in ne verjame osornosti, ker vidi samo ljubljena, tolikokrat poljubljena usta.

„Mislila sem, da si hud name ali da si žalosten; zdaj vidim, da si prijazen in vesel, ker se šališ z menoj. Govori dalje, tudi jaz bom govorila veselo!“

Polonij je spoznal, da so njegove besede, kakor so bile natančno in lepo umerjene, napravile čisto drugačen učinek, nego bi

se bilo spodobilo. Strnil je obrvi, z nemirnim pogledom se je ozrl na Ofelijo.

„Glej, resnično me ljubi!“ se je prestrašil.

In ko se je prestrašil, je pomislil nadalje: „Ker je očitno, da me ljubi, bi bila izgubljena in zapravljena vsaka pametna beseda. Zaljubljen človek je kakor otrok, ki si je zaželel bonbonov in kriči in ne mara drugega nič, ne palač in ne gradov in ne vseh bogastev tega sveta, temveč samo in edino bonbone. Kaj bi človek še govoril? Nespametno bi bilo še razlaganje in prerekanje, zakaj očitno je, da bo otrok kričal in da bo zahteval bonbonov in drugega nič. Zakaj bi mu ne dal bonbonov, da bo tiho?“

V svoji urni pameti je premišljeval Polonij in je dobro premislil.

„Nisem se šalil!“ se je sklonil k Ofeliji in ljubezniv je bil njegov glas. „Glej, kadar mi je nerodno pri srcu, so tudi moje besede zmedene in nespodobne. Če so bile nespodobne nocoj, tedaj si misli, da jih nisem govoril in da se ti je samo sanjalo. Tudi jaz bom mislil, da mi ni bilo nerodno pri srcu in da so le težke, ne še pozabljene sanje legle na mojo pamet in na moj glas. Tako in tako . . . Glej veselo, Ofelija, in nasmehni se!“

Ofelija se ni nasmehnila, tudi veselo ni pogledala in njene roke, ki so visele ob životu, se niso zgenile.

„Bolj resničen je bil prej tvoj glas!“ je izpregovorila tako tiho, da je komaj slišal njeno besedo in da je razumel bolj natanko, kakor če bi bila vzkriknila.

„Prosil sem te oproščenja, razložil sem in razžaljena si!“

Šele zdaj se je nasmehnila Ofelija. Nasmehnila se je, in ko je izpregovorila, je bil zelo miren, globok in tih njen glas.

„Koliko je bilo že besed, koliko si že govoril, dragi, koliko sem govorila jaz! In vendar je bila potrebna ena sama beseda. Samo zato si prišel nocoj, poslednjikrat si morda prišel, samo zato, da bi izpregovoril to edino besedo. Ves čas, ko si stal tam in si molčal, ves čas, ko si me gledal s tem hladnim pogledom, ki ga še nisem razumela, ti je bila v srcu tista beseda in ti je bila na jeziku. Dragi, zakaj je nisi izpregovoril?“

Polonij je bil še v globlji zadregi, ves zlovoljen je bil, zakaj resnično še ni bil ugledal podlasice.

„Več razume, nego je potreba, da bi razumela! Kadar ženska ljubi, je modrijan, prorok in vedež!“ je pomislil in je izpregovoril takoj z zelo resnim in očetovskim glasom.

„Roko mi daj, Ofelija, v oči mi poglej! Kaj ni ljubezni v njih?“

Čudo je — iz besede same, iz prazne, se porode solze, zasije luč. Sijale so njegove oči in so bile solzne.

Ofelija je vztrepetala.

„Verjamem ti, dragi, in ti ne verjamem. Zdaj so se zasvetile tvoje oči, kakor so se svetile nekoč; tvoj glas pa ni bil tisti, senca je bila v njem, razločno sem jo videla, kakor vidim senco pod kostanjem, ko je sam še ves v večerni zarji. In tudi tvoj smehlaj ni tisti; mrtev je, kakor od kamena; tako mirno se smehlja podoba, ki je nad oltarjem. Ne zameri mi nikar, da te ogledujem kakor blago, ki mi ga ponuja žid. Ko si me ljubil, sem gledala v tvoj obraz kakor v ogledalo, ki mi je vračalo moje lice in moje srce, oboje stokrat razsvetljeno od tvoje ljubezni. Oprosti mi, da gledam v to ogledalo tudi zdaj, ko mi ne vrača drugega nego bridkost in moje solzne oči!“

„Lep je večer, tudi njen obraz je lep in moje srce je slabotno!“ je prešinilo Polonija. „Zgodi se torej v božjem imenu!“

Stisnil je roko Ofeliji.

„Oklenil si se moje roke kakor še ne nocoj, ampak mrzla je tvoja roka!“

„Čuj, Ofelija! Brez nadaljnih besed! Med nama je bila senca nocoj, kakor da bi govorila preko plota. Zatorej je bolje, da molčiva, da greva s tihim slovesom, ti na desno, jaz na levo . . .“

„Za zmerom!“

Krepkeje ji je stisnil roko, globlje se je sklonil.

„Do jutri . . . Daj mi roko in tudi ti me stisni krepko, da bom čutil gorkoto tvoje dlani . . . Postoj! Še tvoje oči, daj, da pogledam . . . resnično, lepe so tvoje oči! In zdaj zbogom . . . mrači se že, noč je pod kostanji . . .“

Polonij je bil takrat še mlad, zato je bil zelo uren in previden; poljubil je Ofelijo na ustnice in je utonil v temno alejo, predno je Ofelija vzdignila roke, da bi jih položila na njegova lica . . .

To je bil prvi večer.

Drugi pa je bil še lepši.

Mračilo se je pod kostanji, prostrana ravan pa je bila še vsa v solncu. Ob vznožju holmov, pod bleščečim večernim nebom krepko in temno začrtanih, je ležalo mestece, tako nežno in čistobelo, kakor gosposka igrača. Od mesta in preko ravni se je vila globoka tiha struga v senci vrb, ob strugi se je svetila ozka bela pot. Tja je gledala Ofelija, na tisto belo pot, tja so bile učarane njene oči.

„Ni še mrak, še sije solnce . . . če bi me ljubil, bi prišel pred mrakom, ne bilo bi ga solnca mar; tako je prihajal nekoč . . . še predno sem pogledala prvokrat na tisto belo cesto, se je prikazal vesel pod kostanji in je hitel v klanec . . .“

Spominjala se je Ofelija in bilo jo je strah. Stala je v senci, za širokim deblom skrita, da bi je ne ugledalo nepoklicano oko.

„Njegovo oko bi me videlo, še za tem širokim deblom bi me zaslutilo, samo če bi odprl okno v mestu, če bi se ozrl proti holmu . . . Ko me je ljubil, še okna ni odprl, skozi zastor je videl mojo temno obleko in moj obraz, v senci, pod temi nizkimi vejami, za deblom, ko bi drugo oko komaj razločilo vrhove kostanjev . . . Nocoj me ne vidi.“

Ker je bila žalostna in trudna, je sedla pod kostanj, skrila je lica v dlani in nenadoma so vstali spomini, lepe misli so se vzdignile iz noči.

To je bil čas sladkih besed, velike pijanosti, življenja v solncu.

„Z menoj pojdeš, Ofelija, v lepe kraje, kamor naju kliče še lepša prihodnost. Izbral sem tebe, ker mi je ukazalo srce . . . kljub tej spodobni karijeri . . .“

Ofelija je vztrepetala.

„Ali je govoril tako? Ali so bile takrat tako puste njegove besede, ali je šele legla nanje in na njih tiho lepoto vsa žalost sinočnjega večera? Kdaj so bile resnične? Ali so bile resnične tedaj, ali so zdaj pod senco te žalostne resnice? Ti Bog, mi razodeni resnico!“

Odkrila je obraz, ko je začutila solze na dlaneh. Obraz je odkrila in skozi meglo, ki je bila zastrla njene oči, se je ozrla osupla v dolino. Mrak je bil tam. Nenadoma se je bilo spustilo solnce za hribe in mirno so stali nad ravnino rdeči oblaki. Ves v temi je bil že potok, široka črna proga se je vila od mesta do kostanja; tudi pot ob vodi se ni več svetila.

„Ne pride!“ je prebledela Ofelija.

„Ne pride več; ob oknu stoji, ob široko odprtem, odgrnjenem, in gleda proti holmu. Proti holmu gleda z neprijaznimi očmi, tiho se smeje, govori v svojem srcu: Zbogom, Ofelija, zbogom, oči, ki sem tolikokrat gledal vanje, videl v njih svojo mlado ljubezen in svojo največjo radost; zbogom, ustnice, ki sem jih tolikokrat poljubil in ki so mi bile studenec vseh posvetnih sladkosti; zbogom, bela lica, topla, žametna, ki sem jih tolikokrat božal in ki so sporočala mojim srečnim prstom tako prečuden pozdrav do mojega

srca; in nazadnje še zbogom, prsi, ve golobici beli, ki sem naslonil nanju svojo glavo, da bi sanjal o paradizu! . . . Tako govori, ko sloni ob oknu in gleda proti holmu . . .“

Z zastrtimi, široko odprtimi očmi je strmela Ofelija proti mestu. Tiho so plavale sence od neba, njene oči jih niso videle.

Sladek dvom je segel v njeno srce, tisti sladki dvom, ki je bridkosti tovariš, od Boga poslani.

„Ne sloni ob oknu! Ne vidi me, ne tolaži me z lažnivimi besedami! Kaj se ni že zgodilo, v tistih lepih časih, ko še ni bilo bridkosti na svetu, da je prišel prepozno, da je v tej lepi noči pokleknil predme in objel moje noge in da sem mu oprostila, še predno sem ga ugedala? . . . Še se svetijo tam oblaki, še pride!“

In ker so upale njene oči, niso videle črnih senc, ki so pregrnile vso ravan in vso božjo zemljo. Ne potoka ni bilo več, ne poti, ne vrb, tiho je sopla noč v dolini. Iz mesta so se svetile luči, trepetale so in mežikale, hudobna in neprijazna je bila njih tuja svetloba.

Hladen veter je zazibal kostanje.

Dolgo je gledala v mesto Ofelija, gledala je na pot, ki so jo razločile v senci njene žalostne oči, vso ravan je videla pod sabo in črne holme pod ugasujočim nebom, celo kmeta je opazila, ki se je vračal s polja tik pred mestom; golorok in gologlav je bil, motiko je imel na rami.

Kakor da bi bilo zastalo njeno srce: tako zastane srce, kadar plane življenje preko brezna v neznano deželo.

Zastalo je njeno srce.

„Nisi prišel k meni; obljubil si, da prideš, in nisi prišel; jaz pa pridem k tebi, ker bi rada, da ti vidim v oči, kadar ti porečem adijo za zmerom!“

Velik val se je prevrnil v tistem trenutku v njenem srcu. Nikoli se niso tako nasmehnile njene ustnice kakor tedaj, prej nikoli. Grenkoba je bila v nasmehu, skoro spoznanje je bilo v njem.

Tudi v srcu je bilo morda spoznanje, toda še je bilo upanje preveliko; velik je bil val, ki je bušil ob skalo, ni bil prevelik.

„Noč je zdaj; svetle kakor zvezde so luči v mestu. Zdaj bi slišala od daleč njegov korak, tam pod vrbami bi ga slišala, na mehki poti. Zdaj bi slišala, če bi zaprl okno, če bi šel počasi po stopnicah, po trdem tlaku mimo gostilnice. Njegov glas bi razločila, če bi pozdravil na cesti tovariša ter se mimogrede razgovarjal z njim. Njegov pogled bi videla, če bi se nestrpen in zlovoljen ozrl proti

holmu, na kostanje, k meni, in natanko bi razumela njegove besede, če bi izpregovoril: Ne zameri, prijatelj, mudi se mi, pozna je že noč! In pozdravljala bi ga od daleč z veselo, usmiljeno mislijo, ko bi hitel ob temni vodi in bi se oziral na kostanje upajoč, obupujoč, in bi prosil v svojem srcu: Oprosti, draga, koprnel sem, dokoprneti nisem mogel! —“

Še so razločevale njene oči drobne, trepetajoče luči v mestu; ravan pa so bile vso že popile velike sence, rezko in resno so stali črni holmi pod svetlim obzorjem. Sredi neba se je zasvetila zvezda, zamežikala je in je trepetala samotna.

Ofelija je stopila izza kostanja; nad holmom je stal mesec velik in rdeč; Ofelija je gledala v mesec, ki se je vzpenjal naglo više in je bil zmerom manjši in svetlejši. In bilo je, kakor da bi brala zapisano v tem hitečem mesecu:

„Ne pride več!“

„Nič več ne pride; čakala sem ga, on je stal ob oknu, slišala sem njegov tihi smeh in ga nisem razločila, ko se je oglasil nad menoj, v šumenju kostanjev . . .“

Hitela je v dolino; dolga, tenka senca je hitela ž njo preko tihih travnikov, ob potoku, proti svetlemu mestu. Baš v tistem trenutku, ko je šla mimo svetiljke, jo je srečal človek v dolgi suknji s privihanim ovratnikom; človek ji je pogledal mimogrede v obraz in se je hudo prestrašil; zakaj ta obraz je bil mrtvaški, trd in miren, kakor od belega kamena; tudi oči, globoke in temne, so gledale trdo in mirno.

Stopnice so bile temne in strme, toda stopala je varno, kakor da bi jo vodil za roko neviden vodnik.

Odprla je duri. Izba svetla, po izbi razmetana obleka, na mizi perilo in knjige, pred mizo velik, že do polovice poln kovčeg. Sredi izbe Polonij, ki preštevava in urejuje ovratnike, hrbet obrnjen proti durim.

Luč je zaplapolala v vetru, Polonij se je okrenil; omahnil je in obstrmel.

Ofelija je zaprla duri, stopila je k zofi, obesila je suknjo, ki je ležala tam, preko stola in je sedla.

Ovratniki so padli na tla, Polonij je strmel in molčal, kolena so se mu tresla.

„Glej,“ je govorila Ofelija mirno in počasi, „ker ti nisi prišel, sem prišla jaz . . . K tebi prihajam . . .“

(Dalje prihodnjič.)

Iz učenega in neučenega Berlina.

Spomini. Spisal dr. Jos. Tominšek.

(Dalje.)

lice tujca v Berlinu zmedejo. Po deset in več jih je potegnjenih vzporedno, ž njimi pa se jih križa pravokotno zopet kakih deset, tako da nastane nebroj tistih pravokotnih križišč, ki so si podobna kakor jabolko jabolku. Podobne so si tudi vse ulice; saj je mesto pravzaprav mlado, tako silno naraslo šele od l. 1870. dalje. Zato je hiša podobna hiši, vsaka prozaično praktična; znamenitejših stavb skoraj ni, razen kar na kupu v sredi mesta. — Ako v teh ulicah zgrešiš smer, se iz lastnega ne veš ganiti nikamor. Veliki podjetniki postavljajo tekom enega leta kar celo ulico hiš, vse enake, vse trinadstropne, z enakimi balkoni na ulico, z enakimi okni, okraski, streho: uniforma pri mestnih ulicah, kakor smo zgoraj omenili uniformovane kmetijske hišice! A eno dobro stran ima ta pravilnost in enakost v ulicah: igraje se v njih spoznaš, ako imaš v rokah obris mesta. S takim načrtom najdeš pot kamorkoli. Nepraktične pa so tablice z uličnimi napisi ob oglih; jako majhne, podolgaste so in imajo črke bledomodre barve, ki se vidijo zelo slabo na prvotno sicer beli, a kmalu osiveli in zaprašeni ploščici. Na hišnih številkah ni nikjer pristavljeno ime ulice, tako da je često treba stopiti do bližnjega, pa tudi daljnega ogla, ako hočemo vedeti, kje smo; na oglih pa je često nabitih toliko reklamnih plošč, da ulična tablica kar izgine. Hišne številke niso razvrščene kakor pri nas, lihe na eni, sode na drugi strani ulice, ampak se vrstijo nepretrgano na eni strani, preskočijo konec ulice na drugo stran in se štejejo tam naprej do začetka ulice.

Ljudje so postrežni in nam pokažejo radi na pravo pot. A lahko se pripeti, da kraja, kamor smo namenjeni, sami ne poznajo; saj ima v takem velikem mestu vsakdo določen delokrog, ki ga vodi vedno ista pota; tod se spozna dobro, za druge okraje se ne zmeni. Vsaka ulica živi pravzaprav le svoje življenje, tvoreč mestece zase. Tu se ljudje poznajo, a v kak drugi del mesta se vozijo prav tako kakor Ljubljančani v Medvode, v Škofjo Loko itd. na izlet, na zabavo, da si ogledajo kaj novega: Berlinci v Berlinu! — Preteklo jesen se je pripetilo, da nekemu tujemu učenjaku, ki je, prišedši v

Ljubljano, hotel stopiti v licejalno knjižnico, mestni stražnik (!) ni vedel povedati, kje je ta knjižnica. In mi naj pričakujemo od Berlinca, da do pičice pozna svoje mesto?

Ko sem bil v Berlinu že udomačen, koder mi je to bilo sploh treba, sem nekega večera malo krenil proti neznanemu mi vzhodnemu delu mesta, kjer stanuje bolj proletarijat. Zato tujec tja redkokedaj zajde, razen če bi si hotel ogledati osrednji živinski trg, ki pa naposled ne mika vsakega, ali pa, če bi ga zanimal — v jesenskem času — gosji trg v Rummelsburgu, kjer se vidi po stotisoče gosi skupaj. — Stopal sem brezskrbno naprej; saj sem vedel, na katero stran mi bo naposled treba zaviti, da pridem nazaj do svojega domovja. Med potom pa se nekaj zamislim. Ko se zdramim, sem bil v popolnoma neznanem svetu; stopim v prvo stransko ulico in koračim po njej; ker se mi je zdelo, da gre premalo v mojo smer, stopim še v tretjo. Po njej hodim in hodim, a nje ni konca, ne kraja — zašel sem! Bilo je že pozno in po teh ulicah sila samotno; saj so velika mesta polna kontrastov: tu presilen promet, tam nenaravna tišina. Nikjer ni bilo videti človeka, le kaka senca je včasih tiho šinila okrog opla; ako sem kje koga zazrl, zdelo se mi je, da se nalašč izogne; žalostno so brnele plinove svetiljke. Naposled dobim pred neko hišo moža v pogovoru z žensko; opazoval me je najbrž prav tako sumljivo kakor jaz njega. Ko ga pa vprašam, kam naj se obrnem, mi je odgovarjal z vso ljubeznivostjo, a poznal ni nobene ulice, ki sem mu jo imenoval, da bi se rad vrnil v njo. Po sreči mi je vedel vsaj povedati, kje stoji bližnji stražnik; ta me je spravil na pravo pot. A ulico, kjer sem stanoval (Ziegelstraße) in ki bi mogla biti občno znana, ker je v njej glavna medicinska klinika in centrala rešilne postaje, je celo stražnik poznal tako malo, da mi ni mogel navesti naravnost pota do nje, ampak me je vprašal, če najdem pot do svojega stanovanja iz najelegantnejše berlinske ulice „Pod lipami“. Ko sem seveda pritrdil, mi je napovedal pot do tja.

Sploh je pri orientiranju najbolje, izhajati od te ulice „Pod lipami“, ki leži baš sredi mesta in se razteza od vzhoda proti zapadu; ko bi bila ulica daljša — dolga je kakih deset minut — bi bila izboren pripomoček za pregled. — Pravokotno jo v sredi presekava glasovita prometna črta „Friderikova cesta“, ki pelje od juga proti severu v eni ravni črti: dobro moraš stopati, da jo prekoračiš v šibki uri od konca do konca, ko bi zaradi silnega prometa sploh bilo mogoče ubrati po njej hiter korak. Ta ulica res deli mesto v dve polovici, v zapadno in vzhodno, in po njej si tujec more uravnati

svojo pot; saj jo pozna vsakdo. Ako pa si namenjen kam dalje na rob mesta, sploh ni priporočati iti peš zaradi prevelikih daljav; poišči si primeren voz cestne ali obmestne železnice in pelje te za 12 vinarjev kamorkoli.

Iz vsega tega je razvidno, da se turist v tem mestu, kjer se vse razteza le horizontalno, kot turist ne bo počutil dobro. Svojemu nagonu: „Kvišku! Kvišku!“ ne more ugoditi prav nič.

Že tretji dan svojega bivanja v Berlinu mi je mrzelo, da si prav od nikoder nisem mogel dobiti prave slike o mestu. Izbral sem primerne točke, ki bi me privedle vsaj nekoliko kvišku, in naveličal sem se stopicanja po ravnih cestah, tako da sem bil vesel, da sem vsaj v svoje stanovanje imel preskočiti nekaj stopnic. A kaj naj si izberem? Stolpi cerkva niso dovolj visoki in občinstvu vobče niso pristopni; kaj drugega mi ni bilo znano. Vpraševal sem po primernem kraju. Nekdo me je opozoril na Putliški most (Putlitz-Brücke). Čudno se mi je zdelo, kako naj z mosta pregledam mesto. Res je zanimivo stati kjerkoli ob umazani Spreeji, posebno ob pristaniščih, in opazovati živahno gibanje na reki, ki je v obmestju le nekako tako široka kakor Mura pri Gradcu, a vedno polna parnikov in ogromnih čolnov; toda z njenih mostov uživaš razgled le po bližnji okolici.

Putliški most sem našel na kažipotu gori na severozapadnem koncu mesta, kjer se začenja Putliška ulica ob istoimenskem kolodvoru obmestne železnice. Peljem se tja in takoj vidim, da je ta most suh most; po njem se pride preko železniškega tira, a terén je tak, da je ta most res izredno visok. Ker tu ni stražnika, je kar čudno, da se tu doli še ni strmoglavil nobeden izmed tistih povprečno 20 samomorilcev, ki se jih vsak teden z različnimi modernimi in nemodernimi sredstvi v Berlinu poslovi od tega sveta. Kajti kdor bi skočil tu doli, za njim bi lahko Berlinec z mirno zavestjo zaklical svojo frazo: „Nanu, mach dir mit'n lieben Jott bekannt!“

In razgled? Privoščil sem si najprej pogled navzdol na železniško progo in na drug za drugim se podeče vlake. — Bližnja okolica se tudi še pregleda. Pa kaj se pravi „okolica“? Ravne proge hiš, ena kakor druga, v bližini nekaj črnih tovaren, tuintam se dviga kako poslopje kaj višje, a čez mesto ni nikakega pregleda, ker je most že na njega robu. Pričakoval bi baš zaradi tega, da bi videl kaj v prosto okolico. Gledal sem in gledal; pa ničesar ni bilo videti. Dan je bil sicer veder, a nad mestom in okrog njega je ležal tisti velikomestni prah in dim; iz njega se je tam zunaj kake pol ure

daleč dalo razločevati nekaj temnega, v neizmerno daljo se izgublajočega, pač gozd. Tja do gozda pa se je nekaj vleklo kakor siva poljana; toda vse se je zililo z brezbarvno sivim ozračjem v nejasno zmes, ki se je nikjer ni moglo prijeti oko. . .

Obrnil se je turist, da stopi zopet navzdol, ko baš prisopiha na vrh parček, dama in gospod.

„Jott sei jeffen und jettrommelt!“ vzklikne on, ko sta bila na vrhu, in si obriše čelo. Ozrem se in spoznam svojega znanca z železniške vožnje, spremljevalka je bila njegova nevesta-soproga. Zapazi me tudi on, pozdravimo se. „Prvi moj znanec v Berlinu!“ in skočil sem navzdol. —

Trdo sem stopal nazaj proti jugu v sredino mesta. Vse se mi je zdelo pusto in prazno, pogrešal sem naših gora in gričev, naše malenkostne razlikovitosti. . . . Od daleč zagledam kupolo državne zbornice, krenem tja, prekoračim na lepem mostu Spreejo, obrnem se malo na desno v Tiergarten in stojim na križišču prelepih promenadnih potov pred znamenitostjo Berlina, ki sem jo po opisih in slikah že poznal, pred „zmagoslavnim stebrom“ (Siegessäule). Imponiral mi je na prvi pogled ta spomenik narodnega ali pravzaprav državnega ponosa, steber, v celoti visok nad 61 metrov. Pod velikansko, pozlačeno boginjo zmage, ki razprostira svoje peruti gori na višku, vidim galerijo in na njej ljudi.

„Gori pojdem!“ se odločim in stopim bliže. Čudil sem se razkošni porabi zlata pri okraskih in čudil sem se trojnemu kolobarju po 20 debelih pozlačenih, navpičnih brun, ali kar je že bilo, položenih okrog in okrog v zareze stebra.

Od štirih strani peljejo najprej stopnice na odprt štirikoten stebrenik, na vsako stran 15 metrov dolg in 11 metrov širok. Skozi ta stebrenik in znotraj po stebri, ki se dviga nad njim v premeru 5 metrov, peljejo v treh odstavkih stopnice kvišku na dokaj prostorno galerijo. Stopivši na njo, sem res vzkliknil: „Tu je lepo!“

Okrog stebra se razprostira prostorni okrogli „Kraljevi trg“, obdan z lepimi nasadi. Proti jugu je kakor ravnilo potegnjena svetovno znana, mnogo zasmehovana, a doli z vzvišenega stališča na galeriji res imponantna „zmagoslavna aleja“ (Siegessallee) z mnogobrojnimi kipi iz belega mramorja na obeh straneh. Proti zapadu sega daleč, daleč košato drevje berlinskega mestnega parka „Tiergarten“. V bližini stebra so same imenitne stavbe, vse toliko ošamljene, da učinkujejo dobro: proti vzhodu že večkrat omenjena državna zbornica, proti zapadu takozvana „nova opera“, proti severozahodu v obliki trdnjave

zidano poslopje generalnega štaba. Njemu nasproti je v vili, podobni palači, nastanjeno avstrijsko poslaništvo; to sem že vedel. To samostojno Avstrijo v Berlinu sem si bil takoj po prihodu poiskal, a prišel sem bil do njega od druge strani, gori ob Spreji. Dobro mi je bilo delo, ko sem bil tam sprejet sila prijazno od prvih uradnikov pa do vratarja, ki je sicer izprva hotel malo po mažarsko robantiti, misleč, da sem kak berlinski sitnež, a se je odobrovoljil do konca svojih brk, spoznavši, da prihajam iz gorkočutne domovine. — Med tem, ko mi je to šinilo v glavo, mi je stražnik za tisti „groš“, ki sem mu ga dal („groš“ imenujejo splošno v Berlinu desetico 10 pf.), kazal na istosmerne velikanske vojašnice (n. pr. ulansko in artiljerijsko) ter na velikanska sodna poslopja bolj proti zapadu, v takozvanem okraju Moabit. Mene pa je bolj mikalo kar neizmerno okrožje „Lehrtskega kolodvora“ v zvezi s „Humboldtovim pristaniščem“, ki oba posredujeta velikanski promet s Hamburgom. — Vidijo se tudi drugi kolodvori: Stetinski proti severovzhodu, Friderikov prav sredi mesta (le za osebni promet), proti jugu tudi Postdamski in Anhaltski, kjer prihajajo Avstrijci; vzhodni berlinski kolodvori pa so predaleč, da bi se mogli videti.

Sploh je tudi z našega stebra mogoče pregledati vendar le del mesta in samo mesta; nekaj zvonikov in kupol, nekaj dimnikov velikih tovarn, posebno proti severu, silne plinarne — to se dviguje nad enakomerne stotisoče hiš. Kaj je izven mesta, to se da le slutiti.

Ker v daljavo ni bilo videti ničesar več, sem še vprašal stražnika o bližnjih predmetih.

„Ta kip nad stebrom je boginja zmage?“ ga vprašam.

„Borussia je, boginja Prusije,“ pravi malomarno.

Ozrl sem se nanjo še enkrat, a zdaj ne več z očmi klasičnega filologa. Obrnil sem se k izhodu. Tu se spomnim onih svetlih pozlačenih brun, ki zunaj krase steber. Vprašam stražnika, kaj pomenijo.

„To so cevi zaplenjenih topov; v spodnjem kolobarju je 20 danskih, v srednjem 20 avstrijskih, v vrhnjem 20 francoskih topov.“

Turistu se je zazdelo, da se mu hoče zvrtni v glavi, dasi ni bil nikoli vrtoglav; obrnil se je in smuknil po stopnicah navzdol.

Ko sem stopil iz stebra pod stebrenik, sem se zavedal: „Škoda je 50 fenigov vstopnine za to spoznanje“ in sem hotel oditi, ne da bi se ozrl. A iz družbe, ki je ogledovala štiri velike slike, pokrivajoče štiri notranje stene stebrenika, še zaslišim glas razlagalca:

„Tu vidite, gospoda, bitko pri Sedanu, na oni steni bitko pri Kraljevem Gradcu, kjer so bili Avstrijci. . . .“

Skok čez stopnice navzdol in imel sem „steber zmage“ za seboj. Odslej sem se ga ogibal in odslej sem razumeval, zakaj imajo berlinski spomeniki toliko nasprotnikov. — —

To so bili prvi in zadnji turistovski poskusi v Berlinu. Potem so mi tekli meseci in meseci, noge so se navadile stopati le po ravnem, oko se je odvadilo gledati v daljavo in višavo, pljuča so mirno vdihavala velikomestni zrak; a srce, srce je hrepenelo. . .

*

Videl sem res dokaj ljudi v turistovski opravi, a nobenega turista; tudi sam sem nosil v petek in svetek najrajši svojo kratko turistovsko suknjo, ki sem jo prinesel s seboj, ter klobuk, ki je zbujal celo v tem mestu pozornost, a stisnil sem zobe, če sem se spomnil, kod sem prej hodil v tej suknji, pod tem klobukom, in pozabil sem na svoje profesorsko dostojanstvo.

Ob nedeljah sem videl tudi cele vrste pravcatih nahrbtnikov, vedel sem pa dobro, da ti nahrbtniki ne tišče hrbta človeka, ki bo prišel vsaj 300 metrov visoko. Vendar sem se oziral nanje z nekako ljubeznijo: kar je sploh dobro, je povsod dobro: praktični Berlinec je pogodil, kako prijetna popotna torba je tak nahrbtnik; zato mu služi namesto kovčega, jerbasa, škatle in podobnih nerodnih shranišč za prtljago. V nahrbtnik natrpa, kar potrebuje, in se pelje v Draždane ali v Hamburg ali pa na izlet ven v popolnoma ravno okolico! — To mi je bilo jako všeč! Nihče se ga ne sramuje nesti na hrbtu; nahrbtnik je postal plemenit!

Nekaj turistovskega duha pa kaže Berlinec sploh v tem, da se ne sramuje kake prtljage nesti sam, kakor se tudi planinec ne sramuje, nesti sam tiste krače in klobase, ki jih bo jedel sam. Berlinec, tudi oficir, se ne pomišlja, nesti po ulici in koderkoli precejšnje zaboje; pri nas pa se že kratkohlračniku in kratkokrilki zdi za malo, po ulici nesti zavojček dve pedi dolg, da o velikih gospodih ter kadetih in še večjih damah ne govorim.

To me je malo sprijaznilo z neturistovskimi Berlinci; v posebno zaslugo jim tudi štejem, da se tam dobi že za 1 marko (= 1 K 20 h) lep nahrbtnik, ki stane pri nas dvakrat toliko.

(Dalje prihodnjič.)

Strup.

Spisal Fr. Strnad.

(Dalje.)

časi, dasi redkokrat, je bilo videti, kakor bi se oče kesal, kakor bi mu bilo žal, da je tak z menoj in z mojo materjo. Včasih ga je nekaj obšlo, da ga je bilo komaj spoznati. Bil je mehak, vljuden, govoril je po človeško z nama . . .

Spominjam se, da je imel nekoč dolgo dolgo oči vprte vame in solze so se mu lesketale v njih. Izraz njegovega, sicer vedno odurnega obraza je bil skoro mil. Smehljaj se mi je, kakor se smehlja oče, ki vidi čez dolgo spet otroka svojega. In naposled je stopil k meni, me pogladil po glavi, po kateri je prej tolikrat padala njegova trda pest, ter dejal s tresočim glasom proti materi:

„Jaz vem, da trpita zaradi mene — vem, toda ne morem si pomagati! . . .“

Tistikrat sem začutil tudi jaz ljubezen v svojem srcu do njega. Tudi meni so se zatopile oči s solzami. Pri prsih mi je postalo mehko in hotel sem že skočiti tja k njemu, okleniti se ga okoli vratu, poljubiti ga in vzklikniti z glasom, ki bi bil razodel vso mojo neskončno bol in vse brezmejno veselje, ki sem ga občutil tisti hip . . .

„Oče, o moj oče!“

Tako bi bil vzkliknil z vso iskrenostjo otroškega srca in razjokal se prevelike sreče. Saj sem tako pogrešal, tako pogrešal očetove ljubezni! . . .

Toda nekaj čudnega, nerazumnega me je zadržalo, da tega nisem storil. Srce mi je hipoma spet zakrknilo! Morda ob spominu na vse tiste obile bridkosti, ki sem jih užil zaradi njega! In prav je bilo, da mi je! Kajti še tisti večer je kričal zopet name!

„Zločinska fizijonomija! Tat . . . razbojnik . . . požigalec še boš! . . . Ne ene moje poteze nima v obrazu, ne ene moje lastnosti v svojem značaju! . . .“

Baš to zadnje je večkrat ponavljal. Moja mati mu je včasih ugovarjala. Izkušala ga je prepričati, da se moti, da nima prav. Opozorila ga je na to in ono sličnost v njegovem in mojem obrazu,

na to in ono podobno potezo v najinih značajih. „Ti si slep,“ mu je rekla večkrat, „če ne vidiš tega!“

A bila je zaman vsaka beseda!

In če se je pokazal kdaj malce dobrega, je divjal potem prav gotovo še huje nego prej. Če se je v istini kdaj kesal svoje krutosti, je dvomno, popolnoma pa sem uverjen o tem, da se je kesal, če je privoščil meni ali materi prijazno besedo in če je potekla kdaj kaka ura, da ni rohnel na naju! . . .

Bil je čuden človek ta moj oče! Drugim ljudem nasproti ga je bila sama prijaznost, sama sladkost, ali proti nama, ki sva bila njegova, ni poznal najmanjše ozirnosti. Za druge ljudi je kmalu začutil srce, nasproti meni in materi moji ni bil nikoli dovolj krut, kajti prav videlo se je, kako se trudi, da bi z vsakim dnem bolj občutila njegovo neusmiljenost . . .

Bil je čuden in mogoče, da mu delam v kakem pogledu krivico. Toda mojega spoštovanja, moje ljubezni in mojega usmiljenja ne zasluži! . . . Včasih mi je prišlo na misel: Tvoj oče ni normalen, kakor nisi ti, kajti čutim, da je nekaj nenavadnega, groznega v meni. Včasih sem se spomnil: morda pa je res bolan, kakor je večkrat trdila mati. Da, bili so hipi, ko se mi je zdel beden in se mi je skoro smilil, hipi, ko sem občutil kot greh, da ga sovražim . . . Morda res ni mogel drugače? . . .

Toda če je bil prijazen proti drugim ljudem, če se je premagoval nasproti drugim ljudem, zakaj ne proti nama? In če bi bil tudi res imel kaj vzroka, biti nezadovoljen, tako bi ne bil smel početi! Ah, s kako slastjo je gonobil oba dušno in telesno! Ne, on ni imel srca! In če ga je komu kazal, je lagal! Ne! Za tiste redke trenutke, ko me ni tepel in ošteval, mu nisem hvaležen! Občutil sem zaradi tistih hipov, ko me je pustil na miru, ko se je vedel človeško proti meni, le še bridkeje razloček med življenjem, kakršno bi bil lahko živel, in življenjem, kakršno sem imel po njegovi zaslugi! Ne, nobenega, prav nobenega povoda nimam, biti mu hvaležen! Če je bil kdaj dober z menoj, je pokazal samo, da bi tudi on lahko bil človek. Ali on ni hotel.

O, sovražim ga, sovražim, kakor je sovražil on mene! . . .

*

Polagoma sem bil začel pojmiti razmerje med svojim očetom in svojo materjo. Dolgo sem se vdajal apatično usodi kakor otrok brez pameti. Privadil sem se bil krutim izbruhom očetovim tako,

da sem jih smatral za nekaj samo ob sebi umevnega, dasi jih nisem občutil zaradi tega nič manj bridko. A pozneje, ko sem hodil že tri, štiri leta v šolo in sem mislil samostojneje, sem začel razmotrivati ves položaj z nekim preudarkom ter izpraševati se, odkod ta nespornost med očetom in materjo, odkod to sovraštvo očetovo do mene...

Začel sem iskati vzrokov, začel zasledovati vir vse te nesreče... Opazil sem tuintam kaj, dobil zvezo med temi in onimi besedami, ki sem jih včasih samo tako mimogrede ujel, razlagal si tudi že marsikaj, a da bi bil doznal vso resnico, za to mi je nedostajalo tistikrat še prave razsodnosti.

Nekega večera so bila ostala vrata med sobo, kjer sem spal jaz in kjer sta spala oče in mati, napol odprta. Jaz nisem mogel zaspati. Spanje, ki se me zdaj tako redko in tako nerado usmili, se me je trdovratno izogibalo že tistikrat. Oče je prišel pozno domov in bil je, kakor sem posnel iz načina njegovega govorjenja, precej vinjen. Nagovarjal je zopet enkrat prijazno mater, celo laskal se ji je, česar prej nikdar nisem čul. Njegov glas je bil mehak in tresel se mu je malo. Bil je videti ginjen . . .

„Vidiš, jaz nisem tako brezsrčen, nisem tako trd in krut, kakor misliš ti!“ tako je začel. „Nisem tako krut! O, tudi jaz trpim! . . . Tudi jaz trpim in včasih uvidevam, da ni prav tako in da bi moralo biti drugače . . .“

„Ah, da, uvideti bi moral, uvideti, da mi delaš krivico!“ je pripomnila moja mati. Na glasu sem ji poznal, kako je srečna! On pa je odgovoril:

„Da, jaz uvidevam često in v takih hipih prisegam, da bom drugačen. Toda če se spomnim zopet . . .“

„O, da bi si le že iz glave izbil tisto! . . .“

„Da, da! . . . Toda kaj, ko pa si izbiti ne morem! Ne, tega si ne izbijem iz glave nikdar, dokler se ne prepričam! Sicer pa... kar je, to je! — Tudi če bi res bilo tisto . . . samo če bi vedel, pri čem sem . . . samo če bi priznati hotela in bi me ne puščala v teh groznicah . . . groznicah dvomih! —“

Čutil sem, kako se je usedel k njej na posteljo, in zdelo se mi je, da se je sklonil k njej ter jo poljubil. —

„Vidiš, Ana . . .“ je hotel nadaljevati, toda mati mu je prestrigla besedo, rekoč:

„Ali ti nisem zatrjevala že stoinstokrat pri vsem, kar je svetega, da tvoje sumnje nimajo nikake, prav nikake podlage, da se motiš, da si vse tisto samo domišljuješ . . .“

„Storila si to, vem, prisegla si mi že, vem . . . ali stvar vendar še ni pojasnjena . . .“

„Ah, že zopet začenskaš, že zopet začenskaš! O, prosim te, imej usmiljenje z menoj! Kajti jaz ne morem nič več poslušati tega, nič več! Zblaznim, ako . . .“

„Ne, Ana, čakaj! . . . Čakaj in poslušaj me! . . . Ana, čuj, bodi dobra in — povej mi resnico! . . .“

„Če pa sem ti jo že tolikrat povedala! . . .“

„Ne, ne, ne! Nisi je, Ana! . . . Moja ljuba, draga Ana! . . . Govori in povej! Nič drugega nočem kakor resnico in naj bo še tako grenka! Povej mi vse, kako je bilo, kako se je zgodilo! . . . Povej in jaz ti bom verjel! . . . On te je zapeljal pač . . .“

„Če pa je vse to gola domišljija! O Bog, o Bog! . . .“

„Ni, ni! Ta otrok, s temi potezami v obrazu, s tem čudnim čelom . . . ne, ne, Ana, to ne more biti moj otrok, ti ne govoriš resnice! Toda Ana, bodi dobra in povej! Nič se ne boj! Glej, jaz bom precej boljši, kakor hitro zvem resnico! Mnogo raje te bom imel potem! In če bi se tudi ločila, kaj za to? Je li mar to kako življenje, ki ga živiva zdaj? . . .“

„O pač res!“

„Zato pa povej, Ana, prosim te!“

Njegov glas je bil mehak in zdaj sem natanko čul, da jo je poljubil.

„Ali če ti pa nimam ničesar, prav ničesar povedati!“

„Vidiš, vidiš, kako si trdovratna! Povej mi vsaj, zakaj si tistikrat tako zardela, ko si prišla ž njim — z mojim prijateljem ven iz gozda in sem vaju srečal?“

„Ali jaz vem, zakaj? . . . Sicer pa — saj nisem zardela! Tisočkrat sem ti že rekla, da ne! Tudi to si samo domišljaš, kakor si domišljaš vse mogoče druge stvari! . . .“

„Ne, ne, ne — ne premoiš me! Zardela si prav docela! O, vidiš, ne govoriš dvakrat enako! Zapletaš se venomer v protislovja . . .“

„Jaz ne morem pomagati, ako se, a to vem, da sem nedolžna! . . .“

Oče je izpremenil glas:

„Ana! — — Jaz sem si zapisal dan, ko sem vaju zalotil, in moj račun se — ujema!“

Pri teh besedah pa je moja mati pobesnela. Bil jo je z večnim mučenjem pripravil tako daleč, da se ni mogla več premagovati, kakor se je premagovala v prejšnjih časih . . .

„O ti satan . . . ti satan!“ je vzkliknila ječe. — „Kako me trpinčiš, kako me mučiš! To je hujše nego v peklu! O Bog se mene usmili! . . . Proč, satan, proč! . . .“

Jaz sem bil vstal in se priplazil k vratom in videl sem, kako ga je pahnila od sebe.

Tedaj pa je zdivjal še on. „Vlačuga, vlačuga!“ je začel kričati. In obsipajoč jo še z gršimi priimki, je planil nanjo in jo začel daviti. Meni je zadrnil strah grlo, da nisem mogel spraviti glasu iz njega. Nekaj minut je preteklo, preden sem si opomogel toliko, da sem zaklical:

„Oče — oče! Kaj delate — oče?“

Moj glas je bil nenavaden, meni samemu je bil tuj, da se mi je zdelo, kakor bi ne bil moj. Morda je bilo to vzrok, da se je oče tako hitro streznil. Osupnil je in smrtna tišina je zavlada za nekaj hipov v sobi. Ko pa se je zavedel, ko me je opazil med vrati, je planil srdit k meni ter me sunil, da sem odletel na sredo sobe ter se zvalil po tleh. — —

Tako je počel moj oče! Ha, in on je bil dostojanstvenik, on je bil ugleden mož! Drugi dan se je oblekel v uniformo, delal resen in svetohlinski obraz ter se zgražal nad surovostjo kmetov! — —

*

Moja duša je žalostna do smrti! — — —

*

O Gabrijela, ti golobica plaha, ti sladki sen v brezdanji noči mojega bednega življenja, vsak čas . . . vsak čas se moram zateči k tvojemu spominu, da ne omagam, da se ne zgrudim! . . .

O, bodi blagoslovljena vsaka tvoja stopinja! Posvečen prah, ki se ga dotika tvoja nežna nožica!

Ah, kako živo, kako živo te vidim še vedno pred seboj. Tista dražestna glavica tvoja, obrobljena od mehkih, svilnatih las . . . na glavici rumeni slamnik s pisanimi trakovi in živobojnimi rožami . . . potem tisto tvoje jasno čelo, pod katerim so se žarile najlepše oči, kar jih je kdaj videl svet, in tista ljubka jamica sredi tvojega zametastega lica — ah, kako živo, kako živo mi vstaja še vedno vse to pred očmi! Potem pa tista . . . toda nič . . . nič! — —

In vendar! Včasi mi še zahrepeni srce, včasi mi še zakoprni in zaplače po onem lepem, krasnem, kar bi imel lahko, pa je za večno za večno izgubljeno zame! Včasi me premagajo želje, — kako bi se jim mogel ustavljati, kako se jih ubraniti? Vdam se jim popolnoma!

In naj bo razočaranje potem še grenkejšo — srečen sem vsaj tisti hip!

V vseh možnih slikah te vidim! In z vsako sliko raste moje razkošje in moja slast! Vseh tvojih oblek, kar si jih kdaj imela, se spominjam. Spominjam se natanko vseh faz tvojega razcvitanja. Vidim te pred sabo še kot čisto majhno dekletce, a vidim tudi kot dozorevajočo devico. Dobro se spominjam, kako si se izpreminjala od leta do leta, kako si rasla, kako je bilo tvoje lice čimdalje lepše, pogled tvojega očesa čimdalje milobnejši, vse na tebi od dne do dne mikavnejše . . .

Z vsako novo sliko raste moje razkošje in moja slast — kakor je rasla od leta do leta bolj moja ljubezen do tebe, o Gabrijela!

A najbolj sem te ljubil tedaj, ko je bilo že vse izgubljeno!

Včasih razmišljam, kaj me je bolj očarovalo, ali tvoje telo, ali duh tvoj? Čudovite so bile včasih besede, ki so prihajale iz tvojih ust. Kakor velikonočno zvonjenje so zvenele in bile so polne skrivnostne poezije. Z neodoljivo silo so učinkovale včasih name in navdajale me z nekim nepopisnim čuvstvom, polnim sladkobe. A nič manjše slasti, nič manjše radosti nisem občutil, kadar sem zrl za teboj in opazoval gube tvoje lahne obleke, ki je valovila, zapletala se in razpletala okrog tvojega plemenitega telesa, opazoval mehke linije, ki so izpreminjajoč se pri vsakem gibljaju — plavale okrog tvojega vitkega života!

O Gabrijela, kaj bi bilo moje življenje brez teh spominov! Kaj bi bil jaz brez tistih tvojih velikih, temnih oči, iz katerih je odsevalo toliko usmiljenja, toliko dobrote, toliko rahločutja? . . .

Kaj bi bil jaz, če bi ne srkal moči iz misli nate, ti angelsko, ti sladko, ti blaženo bitje! . . .

✱

(Dalje prihodnjič.)

Čas in mi.

Čas mineva, dan za dnevom naglo v nemo večnost gre,
svet se stara, a ne staraj nikdar naše se srce,
vedno mlado, vedno čilo v njem življenje naj kipi,
v mislih krasnih, v delih blagih vedno nov naj sad rodi! . . .

Ksaver Meško.

Književne novice

„Slovenska Matica“ je razposlala za leto 1906. sledeče knjige: *I. Anton Knezova knjižnica*. XIII. zvezek. Tisk „Narodne Tiskarne“. Vsebina: Martin Kačur. Življenjepis idealista. Spisal Ivan Cankar. *II. Zabavna knjižnica*. Zvezek XVIII. Uredil Josip Kostanjevec. Tiskal Anton Slatnar v Kamniku. Vsebina: 1. Povest o literatu, spisal L. Seršen. 2. Anina prva ljubezen, spisal Roman Romanov. 3. Smrt in pogreb Jakoba Nesreče, spisal Iv. Cankar. 4. Tesar Aleš, spisal C. Golar. 5. Diletant, spisal Milan Pugelj. 6. Obsojena, spisal Jos. Kostanjevec. *III. Hrvatska knjižnica*. I. zvezek. Uredil dr. Fran Hešič. Tisk „Katol. Tiskarne“. *IV. Slovenske narodne pesmi*. 10. snopič. (III. zvezka pola 28.— $\frac{1}{2}$ 41.) Uredil dr. K. Štrekelj. Natisnila „Zadružna tiskarna“. *V. Spomini*. Spisal dr. Jos. Vošnjak. Drugi zvezek. 1868—1873. Tiskal Dragotin Hribar. *VI. Prevodi iz svetovne književnosti*. III. zvezek. L. N. Tolstoj: Moč teme. Prevela iz ruščine Minka Govékarjeva. Natisnili J. Blasnikova nasledniki. *VII. Zbornik*. VIII. zvezek. Uredil L. Pintar. Natisnila „Narodna tiskarna“. Vsebina: 1. Dr. Fr. Hešič: Česko-slovenska vzajemnost v minulih dobah. 2. L. Pintar: Ivan Vavrů. 3. Dr. Ivan Žmavec: Herbert Spencer, filozof razvoja, napredka in svobode. 4. Avgust Žigon: Tercinska arhitektonika v Prešernu. 5. I. K. Podgorjanski: Judje na Kranjskem. 6. Andrej Fekonja: Prve šole pri Hrvatih od XIII. do XIX. veka. 7. Dr. Fr. Hešič: Srbski pisatelj Jovan Rajić in Urban Jarnik. 8. Dr. Janko Šlebinger: Slovenska bibliografija za l. 1905. 9. P. pl. Radics: Slovenske brambovske pesni Cvetkove. *VIII. Letopis „Slovenske Matice“* za l. 1905. Sestavil in uredil Evgen Lah. Natisnila „J. Blasnikova tiskarna“.

Oceno teh knjig prinesemo v kratkem.

Ivan Cankar. Krpanova kobila. Založil L. Schwentner 1907. — Slovenski založnik je izdal deseto knjigo še živečega in dovolj mladega domačega pisatelja, kar se sliši kakor majhen čudež. In vendar ne vidim v javnem življenju nikakih sledov o kakem splošnem zadovoljstvu nad tem očitnim napredkom našega kulturnega življenja, komaj da so se zganili glavni listi in storili svojo časnikarsko dolžnost. Ali je izginila narodna zavest iz slovenske duše, ali je zamrl ves čut za hvaležnost v naših srcih? Morda pa smo se čez noč spokorili in postali taki prijatelji resnice, da nam mrzi vsaka parada, kjer ni nikoli poštene odkritosrčnosti? Pisatelj pa je naš najboljši prozaik, o narodnih slovesnostih čitam dan na dan predolge članke po dnevnikih. Kaj je torej? Pisatelj je — satirik in še eden izmed najnevarnejših, kdo mu bo torej ovijal vence od lavra okoli glave. Pri vsem tem je še živ in veliko premlad. Kaj to, da je tako obogatil slovensko leposlovje, da ja on sam več storil za probujo narodne vesti nego celo pokolenje rodoljubnih pisarjev. *Difficile est satiram non scribere!* Ali Cankar ve, kaj zasluži in kaj se komu spodobi. Zato si je priredil „jubilej“ po svojem okusu in se krščansko maščeval nad nehvaležnimi sovražniki in prijatelji, pristaši in nasprotniki: poklonil jim je za jubilej satiričen zbornik in jim zbral žerjavico na temenu. Ta zbornik, stoječ v senci negativnega simbola, pa je v resnici velik in neprizanesljiv obračun: obračun za umetnika in za občinstvo. Naivno je torej očitati Cankarju nedosednost radi takega „jubileja“, saj on si s svojo neizprosno ironijo in perečo satiro ni bil še nikoli tako

zvest kakor zdaj, kajti že naslov uvodne črtice sam ni nič drugega nego trpka ironija. Sicer pa se pisatelju niti ni zdelo vredno in potrebno, da bi se bil za ta jubilej posebno potrudil, kajti v pričujočem zborniku so ponatisnjeni večinoma že po raznih časopisih objavljeni članki in sestavki. Nalašč za „Krpanovo kobilo“ je seveda napisan uvod, kjer obračunava Cankar sam s seboj in svojo preteklostjo; zanimive so te črtice na eni strani zavoljo tega, ker pisatelj sam sebe kritikuje in potrjuje to, kar se je že prej domnevalo, zlasti da imajo junaki njegovih umotvorov poteze Cankarjeve osebnosti (14), na drugi strani pa po tem, ker nam pisatelj odgrinja žalostni stan svoje duše. „Brez veselja in brez zadoščenja“, z globoko utrujenostjo in studom pred življenjem (3) praznuje Cankar svoj „jubilej“ in sodi, da je ta apatija in ta fatalistna ravnodušnost sploh delež naših najboljših ljudi. Nekdaj v njegovi duši seveda ni bilo tako, a dasi je bila trda in trnjeva vsa pot njegovega umetniškega romanja, vendar se kažejo vsaj v preteklost gledajočemu očesu tudi svetleše slike, naj jih morda vsaj deloma olepšuje oddaljenost. Sanjava romantika je prva omamila dušo prebujajočemu se pesniku in ga napolnila z brezmejnimi hrepenenjem po lepoti: tedaj je živel „življenje brez dvoma in brez boja“ (7), bil je — poet. Pogled na drugo postajo že ni tako boder in razveseljiv; svoj brezmejni idealizem primerja Cankar z don Quihotovim, kajti kakor ta proti mlinom na veter, tako se je tudi on boril proti krivicam življenja, a te krivice so bili le refleksi njegove od bridkosti in grenkobe zastupljene duše, torej stvari njegove razgrete domišljije. Zato je bil smešen ta boj, bojniki pa se je brez zmage, potrt in truden vrnil iz arene: življenje samo, ki ga je hotel pretvoriti, je pretvorilo njega in mu odprlo oči. In zdaj? Cankar si je zapisal za prihodnost na prapor: Kamorkoli, kakorkoli. Govori o velikem, zaničevalnem miru, ki je porojen iz spoznanja (15). A iz zaničevanja in studa se pač ne more poroditi tak mir, ki bi bil rodovit, ki bi zibal človeško dušo in ji dajal potrebnih sil za pot proti solncu in resnici. Veliko je le tisto spoznanje, ki zaničuje malenkosti, ki občuti stud do greha. Zaničuj lavorove vence, zaničuj častno meščanstvo in če hočeš — posmrtni spomenike, človeka in pravega življenja ne smeš in ne moreš zaničevati, ako hočeš biti umetnik in filozof. Tisti „kamorkoli, kakorkoli“ torej pomeni meni od nikalih malenkosti neskalken pogled na široko, brezmejno obzorje, ki se je odprlo pred umetnikoviimi duševnimi očmi. Ali s tem niso pretrgane vse vezi s človeštvom in preteklostjo, in nič ne pomaga vsa popolnost, če ne gori v duši plamen, ki daje vsem človeškim delom šele pravo vrednost. To pa je tista ljubezen, „tako velika in globoka, da je sovražstvu podobna“ (10). Kakor sem to smatral doslej za življensko silo Cankarjevimi umotvorom, za njegovo umetniško moralo, tako bi je ne hotel pogrešati niti v prihodnosti. Brez krmila ni hoditi na brezbrežno morje; kaj ti pomaga vsa prostost, vsa krasota in najgloblje spoznanje? Sicer pričujoče delo ni posebno važen mejnik v Cankarjevem razvoju, saj sam priznava, da je na pr. Nina že proizvod duše, ki je pogledala v tisto brezmejno daljavo, kjer je ne motijo malenkosti živahnega življenja. „Poslednji dnevi Štefana Poljanca“ pa imajo seveda večjo sorodnost z deli iz dobe bojev, saj Štefan Poljanec je pravi brat Pavla Slivarja, Petra Novljana in podobnih junakov, ki žive le namišljeno, fantomsko življenje. V tej povesti bo zlasti kritike zanimalo to, kar pisatelj modruje o življenju in umetnosti, kar pa ni posebno jasno povedano, po čem se sploh odlikuje to delo, kajti razen prizora v Poljánčevi domovini se dejanje ne razvija kaj gladko in liki sploh niso plastično očitani. Zanimivo je tudi, da je moralo uredništvo Lj. Zvona, ko je povest tam izhajala, priobčiti nekako pojasnilo in izjavo, znamenje, da so

došli zopet — protesti. Tudi Govekarju se je nekaj podobnega primerilo, ko je objavljaval novelo „Sama svoja“; torej je vendarle nekaka podobnost med takima nasprotnikoma, to pa le potrjuje Cankarjevo zaključno poglavje v Štefanu Poljancu. — Beletrističnega značaja sta tudi črtici „Spomladi“ in „Na otoku“, od katerih je ljubka zlasti prva, ki s fino psihologijo analizuje domotožje in hrepenenje po naravi, porodivše se v duši delavske češke deklice v dunajskem predmestju. „Nespodobna ljubezen“ je čuden stvor s še bolj zagonetnim, recimo psihopatičnim junakom, a priča o finem opazovanju življenja in človeških okusov. „Anastasius von Schiwitz“ je pereča satira na našo znanstveno kramarijo, „Dvojna resnica“ pa biča narodno hinavstvo in nedoslednost v našem javnem življenju. Druge tri študije se pečajo bolj v znanstveni kakor v beletristični obliki z neveselimi prikaznimi našega kulturnega življenja, katero zlo korenini v sebičnosti, neodkritosrčnosti in lenobi naših malenkostno mislečih izobražencev. Vse te hibe biča Cankar s svojo sarkastno ironijo in perečo satiro. — Zbornik dičijo nekatere ilustracije in vinjete tudi satirskega značaja, ali razen vrlo pogojene Cankarjeve karikature in par drugih niso posebne vrednosti. Narisal jih je H. Smrekar. *Dr. Iv. Merhar.*

Dr. Ivo Šorli: Pot za razpotjem. Roman. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Ljubljana 1906. Cena 3 K.

V katalogu slovstvenikov najpriljubljenejše vrste, namreč romanopiscev, bo resno treba določiti primerno mesto Šorliju in mu dati značilno signaturo. Prav resno! Gospodje pisatelji se javno sicer često delajo, kakor bi jim bila vsaka kvalifikacija deveta briga; ta ponos se zdi občinstvu originalen in pisatelj imponuje ž njim samemu sebi. Na tihem pa se mu gotovo dobro zdi, da se ž njim ukvarjajo ocenjevalci, in je najbrž prav radoveden, kak prostor v katalogu mu bo odmerjen, in pomembno zanj je, da je uvaževan in slovstveno legitimiran.

Pri vsakem pisatelju pa se ne pojavlja potreba, ga kam uvrščati; pri tistih ne, ki so le — sicer vrli — rokodelci, razplojevalci, ne tvoritelji; pisatelji, ki hodijo delat „v štero“.

Ivo Šorli? Bolj in bolj stopa v ospredje. Rojenice so mu prisodile dar gladkega, neprisiljenega pripovedovanja, ne v skokih, ne z raznimi razstrelili, ne vsiljivo rafinirano: ampak naravno, kakor bi se govorilo samo; strastno, kjer je treba, in mirno nazorno, kjer bi bila strast vsiljiva. Bliža se že višku, ko bo njegova umetnost zaokrožena in bo njegova roka spretna roka operaterja. Zelo priljubil pa se nam je že tisti Šorli s prekipečim ognjem, drzno in mladeniško grabeč s celo pestjo. — Šorli je poklican, da nastopi in uspešno upravlja velik delež Kersnikove dediščine. Zakaj, res imamo pisateljev dovolj, dovolj — slikarjev z jezikom, a spretno pripovedovati in kaj lepega ter kaj zanimivo iz pravega življenja posnetega povedati — koliko jih to zna? Imamo jih nekaj, pri vseh strujah in vseh strankah (to je naša specialiteta); a med prvimi je Šorli.

Tako smo vsaj začasno uvrstili Šorlija v katalog naših pisateljev.

Kako signaturo naj mu damo? V tem odločujejo gesla, ki so napisana na njegovem pisateljskem praporu... So sicer pisatelji, ki nimajo enotnega gesla; pri krepkoživčnem Šorliju pa ga pričakujemo in danes, ko leži naš roman pred nami kot nov trden mejnik v pisateljevem razvoju, lahko trdno pribijemo, da on ima gesla in da se jih je odklenil z vso odločnostjo.

Glavno njegovo geslo mi je tudi edino zadovoljivo pojasnilo, zakaj se je pisatelj tako ognjevit ogrel za snov, ki je predmet našemu romanu. Kajti odkrito povem: sila zavzel sem se izprva, videč, v kakem okrožju se giblje roman. Da je

baš politično življenje projicirano v zasebnost nastopajočih oseb, to naposled ni čudno; a da se vrši roman mladane izključno v duhovniških krogih, to nas je iznenadilo. Pač prisojam Šorliju veliko spretnost, a ob taki snovi sem se bal zanj; pri njeni kočljivosti se kaj hitro stopi korak preveč na levo ali na desno in zazija ti prepadi; kaj hitro se strmoglavši iz vzvišenega ozračja umetnosti v okrožje in ton vsakdanje proze. Da je pisatelj to težavno in v napake zapeljujočo snov znal obvladati vedno z umetniškega vidika, načelno se izogibajoč zadirljivosti, to mu štejem v prav posebno zaslugi.

V višini pa ga je vzdrževalo glavno njegovo geslo, ki je prav njegovo. Prebravši našo knjigo, sem takoj vedel, pri čem sem: že pri prvem svojem vsejavnem nastopu je Šorli, tedaj še z nezavestno energijo zastopal tendenco: pravi junak bodi krepka, brezobzirna osebnost; on hodi, sam sebi zadostujoč, svojo pot in potlači vse, kar se mu ustavlja. Pota take osebnosti so vedno jasna, odkrita in ta pota vodijo k borbam za poštenost, za pravico in — prav radikalno — za lastno moč. Sploh: pravi človek bodi človek s potencirano močjo, bodi mož v pregnantnem pomenu, bodi nadčlovek, ali, kakor Šorli imenuje takega moža: on bodi „človek in pol“, poldrugi človek. Od te strani smo Šorlija spoznali že l. 1903., ko je izšel njegov roman burje in burnosti, prav z naslovom: „Človek in pol“. Ta roman je pravi slavospev moške odločnosti in možate morale, sicer pretiran, a iskren: „Zahrepenel sem po močnem človeku, ki bi bil planil med ljudi, strmeče brezupno. Planil bi sam med one sence, vrgel jih pokoncu in jim potisnil meče v slabotne roke, da se branijo, in sam bi jih bil pahnil v boj.“

Tako je bilo leta 1903. Leta 1906. še plamti z gorečimi črkami isto geslo; a zdaj ni njega zastopnik le eden posameznik, ampak po celem stanu je zastopano „človeštvo in pol“, po tistem stanu, ki naj bi stal med drugimi zemljani samolasten, izločen iz človeške neodločnosti, to je duhovniški stan, ki mu je usojen boj, trajen boj s samim seboj; boj, ki je — tu je treba junaštva kakega človeka in pol — ki je pravzaprav že izgubljen, če se ga zavedaš . . . Niti zavedati se ne smeš, da nosiš križ! „Kaj križ! Nič križa!“ vzklikne župnik Orel, tak duhovniški človek in pol, v odgovor svojemu kaplanu: „Vaša volja mora držati meč v rokah in se boriti proti slabostim, ki so vedno korak više nad vami. In tako greste v hrib, težavno in v potu obraza in niti enkrat se ne smete umekniti nazaj . . . A blagor vam, ko ste dospeli na vrh . . . Zakaj s tem šele je zadobilo vaše življenje vsebino in pomen!“

Le eden tak junak duhovnik, župnik Orel, nastopa v romanu; a on nosi na svojih silnih ramah vse dejanje; drugi okrog njega so le pritlikavci; on je svoboden „Črnogorec“, drugi so raja, sužna svojim strastem in svojim malim ozirom. Zato pa živi ta junak kakor izobčen v svoji zakotni vasi, zapovedujoč kakor vojskovodja svoji čedi, pa odvrtačajoč od sebe ves svet onostran vaškega klanca, ves svet in njegove ideje . . . Sam je in vse je na tem, da ostane osamljen. Pa vendar: on zaplodi kal človeštva in pol v mladem tovarišu, tako da odložimo roman z zavestjo, da človeštvo in pol ne bo izumrlo . . .

Borba tega po stanu in nazorih dovršenega nadčloveka proti nenaklonjenim mu elementom in vzgoja mladega nadarjenega kaplana k temu nadčloveštvu je vsebina romana. Težavno je snov, trpko enostranska in v ciljih pač pretirana, a izvedena psihološko fino ter zapletena in razpletena tako napeto in duhovito, da nas knjiga osvoji že v prvih poglavjih. Umetniška koncentracija veže vse dele. Župnik Orel in njegov vpliv inspiruje vse, javno in tajno, in zbuja pozitiven ali

negativen odziv. Ženske kot zastopnice šibkega stanu in kot preveč podvržene nepreudarnemu čuvstvovanju so seveda Orlu nasprotne. Sicer nastopa le ena: koketna mondenka sodnica. Čisto v zmislu romana je, da ona Orla že instinktivno ne mara. — Edina direktna opora Orlu je sodnik; ta občuduje svojega prijatelja, priznavši mu, da je človek in pol, a sam je to le v nazorih, v življenju ne, češ, on to ne more biti (stran 110.): „za nas vsakdanje ljudi, ki živimo v svetu, zadobi življenje pomen res edino s tem, da si ustvarimo družino in ji posvetimo potem svoje moči. Vi pa morate dati svojemu življenju drugo vsebino,“ namreč po Orlovem načinu. — Iz prijateljstva do Orla pa sledi za sodnika seveda razpor z Orlovimi stanovskimi tovariši, ki Orla mrze, ker se ne vmešava v politiko in svojo vas strogo varuje vsake novotarije, vsake „kulture“. Zamerili bi mu to tudi mi, a idealna višina, ki z nje presoja svoj stanovski poklic, nas sprijazni z vsakim njegovim nazorom. Le ponnimo, kako uči mladega svojega tovariša o nalogi, ki ga čaka v življenju (stran 42. id.), na pr.: „vun iz življenja, po sredi življenja, in vendar ves čas izvun življenja, sam, čisto sam s svojim posebnim izjemnim življenjem. In to je potem ta zavest, ki te dviga sama više in više . . .“

To je zrela modrost, ki se je do nje preboril župnik Orel; a mlademu njegovemu tovarišu jemlje ta višina sapo. Kako naj verjame tej modrosti, dokler je ni preizkusil?

Preizkusiti se mora človek sam, z grehom preizkusiti, tako uči drugo pisateljevo geslo, naslonjeno na človeka in pol. Trdo, kar odurno se nam je zdelo to geslo leta 1903.; naš roman je zastopa v milejši obliki; a odrekam mu tudi zdaj občenitost, za posamezne slučaje pa more obstati njega veljavnost. Da si pisatelj izbira baš njemu primerne slučaje, v to je seveda upravičen in mi mu sledimo, da nam je zna tak slučaj prikazovati kot utemeljen v odnošajih in psihičnih pogojih. — Leta 1903. je namreč položil Šorli to geslo v usta svojemu korenjaškemu „človeku in pol“ v teple radikalni obliki: „Večina izmed krepkih, čistih značajev, ki so zmožni hoditi v zrelejših letih lepa, prava, ravna, čista pota, ne da bi jih moglo še kaj speljati ž njih, večina takih značajev se je oprala v mladih letih v — blatu življenja!“ To je trda, tužna in skoraj obupna morala. Vendar v ustih onega „človeka in pol“ se izjava glasi manj odurno, ker vidimo dober uspeh te morale; občenitosti pa, kakor smo rekli, in niti pretežnosti („večina“) temu pravilu ne prisojamo: so strupi, ki so zdravila, a ni da bi zato bilo zdravilo strup in strup najprej deluje kot strup.

Tudi v našem romanu učinkuje ta strup, pa tudi le kot zdravilo. V zmislu tega gesla prilhajajo ljudje pisatelju do človeštva in pol, ali se mu vsaj bližajo; oni pa, ki takega zrelostnega izpita niso prestali, ostanejo navadni ljudje, ali pa se izpitujejo prepozno, šele, ko že stoje v življenju in bi morali biti že utrjeni. Korenjaški župnik Orel je bil najprej jurist in je, poučujoč v imenitnih hišah, doživel to in ono, preden je iskal in našel utočišče najprej v semenišču in zdaj v svojem stanu. In mladi Ribnik je bil takoj po končanih gimnazijskih naukih pričel svoj življenski zrelostni izpit, kot žrtva zapeljivih treh laških malovrednic; izpit pa je bil ukinjen, Ribnik je pri njem pogorel in se je umaknil v semenišče. V navadnih odnošajih bi ta izpit zadostoval; pa njegov stric sodnik in župnik Orel kažeta Ribniku, da mu je zdaj pravi poklic postati človek in pol. Za to pa je še premalo izkušen; ni še dovolj obračunal z življenjem, da bi postal njega ravnodušen motrilec. Vabi ga nazaj v življenje zapeljiva blesteča kača, pikantna sodnikova soproga, ki se mu zna z vso spretnostjo izigravati kot žrtva, pa le s tem

namenom, da bi on nekako iz usmiljenja do nje postal njena — žrtva. Tu je igral pisatelj opasno igro: bati se je bilo, da se bosta njegovi gesli medsebojno uničili: ves sijaj duhovniškega nadčloveštva bi obledel, ko bi res postal Ribnik žrtva sodnice in bi padel ž njo; ako pa ob njej ne preizkusi svojih odpornih moči, pa se bo zopet težko razvil iz njega nadčlovek; kajti njegove mladostne izkušnje so po pisateljevih intencijah očitno nedostadne; on svojo pot jedva slutí, da si mu jo Orel očitno kaže; a ne umeva je, dokler ni kaljen v življenjskem ognju.

Pisatelj je spretno objadral to opasno točko: sodnica je s svojo nepremagljivo zapeljivostjo za kratko dobo res omamila Ribnika, pa ne da bi ga pritirala do padca; bojimo se zanj pri onem sestanku, ko se je on odzval njenemu intimnemu vabilu, in oddahnemo si, ko se ločita neoskrunjena. Za Ribnika je to zadnja preizkušnja; zdaj zna presoditi brezno, na katerega robu je stal. Zato se nam zdi verjetno, da se naposled tako lahko iztrga iz rok mamljive ženske. Ko bi mu bila prej pisala tisto pismo v 17. poglavju, pismo, ki je vprav mojstrsko delo, bi bil Ribnik pač padel; a zdaj je ozdravljen in zdaj lahko nadaljuje svojo pot kvišku!

Le relativno veljavo torej prisojamo temu drugemu geslu; absolutnost v tem oziru bi peljala globoko doli, doli . . . Z obema rokama pa podpišem izjavo pisateljevo glede mladih mož, ki kolikor toliko nasprotuje onemu geslu (stran 79.): „Zdi se mi, da je nepokvarjenemu mladeniču v tistih letih dovolj, da sme biti v družbi mladih, lepili žensk in da se sme ž njimi pogovarjati; če zahteva že takrat kaj več, in čeprav le v svojem sreč, že ni več nepokvarjen in tudi ni zmožen več ene izmed najslajših, najčistejših sreč na svetu.“

Tako je prav! In naposled: ni treba in tudi ni mogoče človeku samemu vsega izkusiti, kar skusi. — —

Po teh preudarkih vzemite to znamenito knjigo v roke, da boste spoznali — pisatelja in pol!

Dr. Jos. Tominšek.

Jos. Stritar: Analiza njegovega življenja in delovanja. Spisal dr. Jos. Tominšek. V Ljubljani 1906. Samozaložba. Prodaja L. Schwentner. Cena 1. K. Tako vsestransko dosedaj še nihče ni ocenil Stritarjevih zaslug za naše slovstvo in nihče ne proučil tako temeljito duha, ki preveva njegova dela, kakor dr. Tominšek v tem svojem spisu, ki ga je prinašal naš list za pesnikovo sedemdesetletnico in ki je zagledal zdaj kot ponatisk v posebni knjižici beli dan. Ne dvomimo, pa bo rad posegel po knjižici vsakdo, ki ima opraviti bodisi v kateremkoli oziru z našim slovstvom ali ki se zanimlje zanje. Priporočali bi jo zlasti srednješolski mladini.

Izdajavec. Zgodovinska povest iz turških časov. Spisal F. V. Slemenik. Izdala in založila „Družba sv. Mohorja v Celovcu“. Drugi natisk. (Slovenskih Večernic 29. zvezek.) 1907. Cena za družnike 80 h, za neude in po knjižarnah 1 K.

Knjižnica za mladino. Urejujeta Engelbert Gangl in Ivo Trošt. Knjiga 31. Gruden 1905. (?) Vseletna naročnina K 3:20. Gorica 1906. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. Vsebina: 1. Fran Žgur: Semena padajo. Otroške pesmi. 2. Ivo Trošt: Kitica pripovednih spisov.

Alphonse Daudet: Tatarin iz Tarascona. Prevel Josip Hacin. Salonske knjižnice VIII. zvezek. Ureja in izdaja Andrej Gabršček. V Gorici 1907. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna“ A. Gabršček. Cena K 1:40, po pošti 10 h več.

Slovensko gledišče. A. Drama „Kupčija je kupčija“, igrokaz v treh dejanjih, ki ga je spisal Octave Mirbeau in ki se je kot noviteta uprizoril na našem odru dne 5. in 7. febr., spada med takozvane „značajske komade“ (Karakterstück) a se razlikuje od starejših iger te vrste po tem, da vidimo v tej drami povsem moderne ljudi. Pravzaprav je v nji samo ena vloga, vloga Izidorja Lechata, vse druge osebe, tako zlasti tudi hči njegova, Germaine, so samo zato tu, da vidimo njegova svojstva v tem bolj žarki razsvetljava. Se li da to s strogo umetniškega stališča odobravati, o tem dvomimo. Značaj Lechatov je res imenitno izklesan, toda očitka pisatelju ne moremo prihraniti, da je predolgovezen. Malo preveč opreme je pri vsaki potezici, ki nam jo razgrne pisatelj v značaju svojega junaka! — Igra je uspela, a zasluga za to gre pred vsem gospodu Borštniku, ki je oba ta večera nastopil kot gost. Nismo absolutni občudovalci tega našega umetnika-rojaka, a njegov Lechat je bil v istini nekaj posebnega, nekaj, kar je moralo uveriti vsakega o velikih igralskih zmožnostih njegovih. Pohvaliti nam je tudi gospe Taborsko in Danilovo pa gospoda Nučiča in Danila. Nekatere ženske osebe, ki so nastopile v postranskih vlogah, bi seveda najraje pogrešali. Ga li ni človeka, ki bi mogel tem osebam vcepiti najprimitivnejše pojme o vedenju? . . .

Tudi dramo „V stiski“, spisal Henri Bernstein, ki smo jo videli prvič na našem odru dne 19. februarja, je prištevati igram te vrste. V umetniškem oziru je boljša od prej omenjene. V nji je več oseb, ki vplivajo na razvoj dejanja, a ne tako ekskluzivno ena sama kakor v oni, ki je vsled tega preveč epizodna. Zdi se nam pa, kakor bi se bila v prevodu marsikatera poeta izgubila, če se ni morda pri predstavi iz posebnih ozirrov kaj „ublažilo“, recte pokvarilo. — Naslov „V stiski“ ni posebno prikladen, ker ne kaže jedra igre. S predstavo nismo bili kdovekaj zadovoljni. Gospod Barjaktarović (Robert) nam je podal jako plitvo sliko svojega junaka. Je že res tisto — Robert mora imponirati s tem, da gre brez vseh „ah“ in „oh“ v prostovoljno smrt, toda skozi tisto mirnost, ki se zrcali na njegovem licu, mora vendar le nekaj prosevati, nekaj, kar pretresa njegovo dušo, kajti pri srcu mu ni in mu ne more biti tako mirno, ako je sploh človek in ne samo — igralec. In mi hočemo videti na odru ljudi! Ne vem, zakaj se ni ta vloga poverila gospodu Taborskemu, ali tudi Nučiču! — Naravna je bila gospa Taborska v vlogi grofice Bechebelove, dasi semtertja skoro premehka. Grofica Bechebelova je ženska polna energije in inicijative, ženska, ki po predsodkih in trmi svojega očeta v nesrečo pahnjena z železno voljo stremi za ciljem svoje sreče. To treba primerno izraziti! Tudi v igri gospoda Dragutinovića (baron Lebourg) bi si bili želeli nekoliko markantnejših potez. — Obžalovali smo navzlic temu, da je bilo gledališče tako prazno. Kaj je temu vzrok? Zdi se nam, da je letošnji repertoar občinstvu nekoliko pretežak! Sicer pa treba priznati: malo prehitro dve taki igri druga za drugo! —

Tretja noviteta v zadnjem času je bila komedija v štirih dejanjih „Maček Spaček“, spisal E. Rosenow. Dasi se je uprizorila trikrat, in sicer dne 9. in 12. februarja zvečer in 17. februarja popoldne, nismo imeli prilike, da bi si jo bili ogledali, zato tudi sodbe ne moremo izrekatii o nji.

Dne 2. februarja popoldne se je ponovil Finžgarjev „Divji lovec“, dne 3. februarja popoldne se je igral četrtič „Potopljeni zvon“, zvečer pa drugič „Arležanka“.

B. Opera. Dne 1. in 17. februarja se je pela tretjič, oziroma četrtič „Lucia di Lammermoor“, dne 15., 21. in 23. februarja pa noviteta „Evangeljnik“, glasbeni igrokaz v dveh dejanjih, spesnil in uglasbil Viljem Kienzel. Zadnji večer je imel naš zaslužni baritonist g. Jan Ouřednik svoj častni večer. Skladatelj Kienzel je hodil k Wagnerju v šolo. Drži se pri skladanju njegovih načel, vendar ne — vsaj v Evangeljniku ne — s tisto neomajno konsenkvenco, ki se nam dozdeva pri njegovem učitelju često že pretiranost. — V skladbi je dosti iz srca prihajajočega in v srce segajočega čuvstva.

Dr. Fr. Zbašnik.

Nova opereta Viktorja Parme. Naš odlični skadatelj Viktor Parma je uglasbil novo opereto, ki se uprizori v prihodnji glediški sezoni v Zagrebu. — Pri tej priliki si dovoljujemo tudi mi vprašati: zakaj se že toliko let ne uprizori pri nas nobeno Parmovo delo? —

„Smrt majke Jugovića“ je naslov najnovejšega dramskega dela znanega pesnika kneza Ive Vojnovića, ki je doseglo, uprizorjeno v zagrebškem gledišču, neobičajen uspeh.

Popotnik. Ta izvrstno urejevani pedagoški in znanstveni list je nastopil svoj XXVIII. tečaj. List je vreden vsestranske podpore!

„Domače ognjišče“, to je naslov novemu listu slovenskemu, ki je namenjen staršem in vzgojevalcem slovenske mladine. List izhaja zadnjo soboto vsakega meseca in stoji na leto 2 K. Naročnino je pošiljati upravništvu, rokopise pa uredništvu „Domačega ognjišča“ v Ljubljani („Učiteljska tiskarna“ Gradišče št. 4).

„Nova doba“ je naslov novemu slovenskemu listu, ki se proglašča kot glasilo slovenske gospodarske stranke. List izhaja po dvakrat na teden in stane za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K.

„Svobodna misel“. Glasilo slov. sekcije „Svobodne Misli“. Uredništvo in upravništvo: Praga-Vinogradi, Češko. Izhaja 10 krat na leto. Prva številka tega novega lista prinaša ponatisk krasne Aškerčeve balade „Prva mučenica“.

Glas Matice Hrvatske, št. 21.—24. „Glas“ je bil po 20. številki dolgo utihnil; zdaj so izšle 4 številke hkratu. Prvi dve imata običajno vsebino: članke, navadno polemične, v prilog Matici Hrvatski. Zadnji dve številki pa sta v celoti poročilo in reklama za toletni književni dar Matice Hrv. in za — pisatelje, celo za sotrudnike pri „Glasu“. Vsi ti so morali vposlati svojo fotografijo, da so se mogli v 23.—24. št. bralcem pokazati tudi v — sliki. Razume se, da Matica v teh reklamnih številkah svoje blago le hvali in hvali vsakega pisatelja. „Zdravo“ je morda to, a „honorovo“ ni in nas preveč spominja na slavnoznano: „Ich, Anna Szillag...“

Dr. Jos. Tomišek.

Slovenský Obzor, mesečna smotra, izdaje „Nakladno društvo Slovenskega Obzora“, urednik Anton Štefánek (uredništvo in uprava v Budim-Pešti, Kender ul. 10).

Z novim letom je začela izhajati ta slovaška smotra (Slovaki imenujejo svoje narečje, ki je naravno nadaljevanje češčine, „slovenski“ jezik kakor mi). Duh, ki veje iz nje, utegne Slovakom dati svežega življenja. Pri popolnem respektu do dela naših očetov treba priznati, da moremo za uspehe novih časov zahvaliti poglavito novo politično taktiko. Slovenski ideal treba gledati izključno v demokratskem delu, nikdar pa v kakem aristokratsko-estetizujučem in klerikalnem sanjarstvu... Naš politični problem tiči v tem: kako spraviti v sklad naše narodne cilje s cilji prave demokracije. Na srečo to ni tako težko, ker naša narodna družba ni toliko razvita, da bi si prebitki poedinih njenih vrst nasprotovale. Slovenski narod tvorijo: mali posestniki in delavci... Prebivamo v Ogrski; poročati hočemo zato ne le o svojih domačih stvareh, ampak tudi o življenju naših „socii dolorum“ — ogrskih nerodnosti, izmed ostalih Slovanov pa bomo spremljali življenje naših najbližjih bratov, Čehov. „Kaj novega se rodi v duši slovenskega ljudstva?“ je naslov enega članka, ki kaže, kako se je „golobja“, to je robska duša slovaška Kollárjevih časov razvila dandanes v samostojno bitje. Močan je bil vpliv Slovakov v Ameriki, kjer jih živi nad pol milijona, vpliv listov „Tyždennik“ (Tednik) in „Ludovih Novin“, vpliv aktivnega posezanja v volitve, končno pa je Slovaku odprlo oči nenarodno ponašanje duhovništva in hierarhije. In tu člankar ostro kritizira katoliško svečenstvo, ki stoji z 90% v protivnem, madžariziranjem taboru; do malo izjem je pri zadnjih volitvah katoliško duhovništvo šlo z Madžari; zato sedaj govori ljudstvo kakor v enem glasu: naši duhovniki so nas prevarali. „Quomodo itur in Hungaria ad astra?“ Dne 27. dec. 1906 je bilo v uradnem časopisu čitati, da je katoliški župnik Julij Huber dobil opatstvo vesprimsko in sicer za svoje zasluge na polju madžarizacije. Izmed ostalih člankov naj še bode omenjen „List iz Hrvatske“ od pokretaša dr. Milana Hamrla, ki razlaga sedanjo politično situacijo v banovini.

Dr. Fr. Ilešič.

Srbska lista o Simonu Gregorčiču. „Brankovo Kolo“ je posvetilo v 46. številki na prvem mestu našemu pesniku cel članek, ki poroča srbskemu občinstvu o njegovem življenju, delovanju in pomenu. Tudi „Srpski Književni Glasnik“ se spominja (broj 141., XVII. 11. str. 880.) v točnem nekrologu umriega pesnika. „Brankovo Kolo“ omenja v isti številki med „Drobižem“ tudi našo „Družbo sv. Mohorja“, ki jo pomotoma imenuje „kranjsko“ (!). Sporočivši ogromen uspeh naše družbe (81.979 članov, 491.874 knjig), dostavlja tole samoispoved: „A kako mi? Koliko je članova naše Matice, „Srpske Književne Zadruge“, ovih i onih zadužbina, izdavača itd? Bože oprost! Svi mi da se u so (= sol) pretvorimo, ne bismo članovima „Družbe sv. Mohorja“ osolili ručka! Poleg sveg našeg razmetanja „piontirajući“ medju južnim Slovenima, i mi i Hrvati, ili ne umemo da pogodimo ili nećemo da znamo, šta narodu treba, te da mu omilimo knjigu.

Dr. Jos. Tominšek.

„**Naš život.**“ Spisanije za literatura, kritika i teatr.“ — Pod tem naslovom izhaja v Sofiji pod uredništvom O. Strašimirova moderna bulgarska revija, nekako iste velikosti in podobne vsebine kakor naš „Zvon“. Naročnina (8 levov na leto) se pošilja v Sofijo na naslov lista.

Dr. J. T.

Blgarska Sbirka (bolgarski zbornik, ki ga urejuje S. S. Bobčev) poroča v osmi lanski številki obširneje o shodu jugoslovanskih književnikov v Sofiji, a v deveti o jugoslovanski izložbi istotam. A. Bonkin ocenja jako ugodno Zofke Kveder-Jelovškove knjigo „Iskre“ ter objavlja svoj prevod ene njenih črtic. Bolgari so dobili tudi prevod Goethejevega „Fausta“ od dr. Al. Balabanova.

— č.

„Slavjanskija Izvestija“, glasilo „Slav. blagotvornega občestva“ v Petrogradu, objavlja v prvi svoji letošnji številki prevod A. Aškerčeve krasne balade: „Čaša nesmrtnosti“. Prevel jo je, kakor že mnogo drugih Aškerčevih umotvorov, znani prelagatelj Sergej Stejn.

„La Revue Slave“. Tome II, Nr. 3. Novembre, Décembre 1906. Paris. Rédaction et administration 50, rue Molitor (XVI.) Cena: 2 fr. 50.

Splošni pregled

† **Pavle Marković Adamov**, znani književnik srbski in urednik lista „Brankovo Kolo“, je umrl dne 25. januarja t. l. Blag mu spomin!

„Družba sv. Mohorja“ vabi na naročbo za leto 1907. Članom se obeta šestero knjig, med njimi daljša povest „Življenje trnjeva pot“, ki jo je spisal Josip Kostanjevec. Nabiralne pole z denarjem je poslati do 5. marca odboru v Celovec.

Prevodi iz tujih jezikov. Gospod phil. cand. Vinko Zupan nas obvešča, da prelaga dela znanega češkega pisatelja Macharja.

Stoletnico Ljudevita Gaja bomo praznovali čez dve leti (1909). Tam v hrvatskem Zagorju, ne daleč od štajerske meje, v divni Krapini se je narodil Lj. Gaj, ki je spesnil znano „Još Hrvatska ni propala“ in silno vplival na razvoj Jugoslovanov, tako da je njegovo ime med najpopularnejšimi našimi imeni prejšnjega veka. In evo, Krapina se že pripravlja, da dostojno proslavi stoletnico svojega velikega sina; v svoji sredi hoče dvigniti „Gajev dom“, ki bodo v njem centralizovana vsa tamošnja društva, ljudska knjižnica, čitalnica, „Dobrotvor“, Sokol, ognjegasno društvo itd.; uredil se bo muzej, ki naj hrani vse starine, rokopise itd., čuvajoče spomin Lj. Gaja in njegovih drugov ilirskega preporoda. Slovenci bomo znali častiti slavo moža, ki nas je s Hrvati združil v črkopisu in s svojim pokretom našemu razvoju dal živahnejši tok. „Gajev dom“ bo tudi naš dom. *Dr. Fr. Ilešič.*

Od „odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi“ smo prejeli sledeči poziv: „Nabirajte narodne pesmi! Obeta se nam nekaj zelo imenitnega na polju narodne pesmi. Naučno ministrstvo namerava zbrati in objaviti vse narodne pesmi vseh avstrijskih narodov, da se pozabljivosti otmo dragoceni ti biseri. Izdaja bo obsegala besede in melodije na notah. V svrhu nabiranja narodnih pesmi je ministrstvo postavilo za vsako narodnost posebne nabiralne ali delovne odbore, ki naj vodijo nabiranje.“

Za slovenske narodne pesmi je slovenski delovni odbor, kateremu načeljuje vseučiliški profesor dr. Karel Štrelkelj, zvršil vsa pripravljalna dela in razpošilja pravkar po vseh slovenskih krajih „poprašalne pole“ in „osnovna načela“, hoteč pred vsem zaslediti vire, kje je dobiti še narodnih pesmi, in pridobiti čim največ posameznih nabiralcev in zapisovalcev. „Poprašalne pole“ in „osnovna načela“ so se v 15.000 izvodi deloma že razposlala, deloma se še razpošiljajo. A pravega uspeha je pričakovati samo, ako se poprašalne pole res tudi izpolnijo in izpolnjene odboru vrnejo. Zato se slovenski delovni odbor obrača javnim potom do vseh, katerim so se poprašalne pole poslane ali se jim še pošljejo, z nujno prošnjo, naj jih v interesu dobre stvari čim prej izpolnijo in izpolnjene odboru vrnejo. Kdor sam ne more ali ne

utegne pole izpolniti, naj jo odda komu drugemu, ki bi bil za to pri volji. Kdor ne more na kako vprašanje odgovoriti, naj pusti prazen prostor. Posebno važna so ona vprašanja, ki hočejo izvedeti imena in naslove onih oseb, ki znajo peti mnogo narodnih pesmi, in pa onih oseb, ki so sposobne zapisati pete melodije prav v notah. Kadar izvemo imena vseh teh oseb, tedaj se bomo še posebej obrnili do njih.

Zapisovalce narodnih pesmi v notah opozarjamo že sedaj, da se melodije ne smejo po svoje harmonizirati, ampak da jih je zapisati natanko tako, kakor se pojo, in to ali enoglasno ali dvoglasno ali večglasno. Če zapisovalec o kaki pesmi ve, da se poje večglasno, a mu je znan samo napev, naj zapiše samo napev z dotično pripombo. Sploh pa priporočamo vsem, da marljivo čitajo „osnovna načela“, kjer je razloženo vse, kar treba vedeti. Zapisovalcem narodnih pesmi v notah bomo poslali posebnega notnega papirja, da bode oblika povsem enaka. Za njih trud se bodo primerno nagradili. Samo po sebi je umljivo, da nam gre pred vsem za take pesmi, ki še niso objavljene. Že objavljene pesmi je zapisovati le tedaj, če je melodija bistveno drugačna ali če ima kake še nepoznane posebnosti. Besedilo se ne sme nič izpreminjati ali olupšavati. Napiše naj se v tistem narečju, v katerem se pesem poje.

Komu je vrniti izpolnjene poprašalne pole, odnosno v tekstu in melodiji zapisane pesmi? Konec vsake poprašalne pole je opomnja, ki to natanko razlaga. Pošiljajo naj se onemu gospodu odborniku, ki je postavljen za dotično ozemlje, ali pa na naslov: Odbor za nabiranje slovenskih narodnih pesmi v Ljubljani („Glasbena Matica“).

Vsi prijatelji prelepe slovenske narodne pesmi se končno prosijo, naj blagohotno pospešujejo to velevažno delo. Ko bomo zbrali vse pesmi iz vseh krajev, tedaj bo to neprecenljiv zaklad, s kakršnim se ne bo mogla ponašati vsaka narodnost. Storil se bo s tem velevažen korak v napredku narodne prosvete. V to svrhu pa kličemo zopet: Nabirajte narodne pesmi!

Listnica uredništva. Gosp. O. G. v Ljubljani. Pišete nam: „... ako pa pojde vse po široki cesti v papirni koš, mi Bog pomoz!“ Le ne obupati! Stvar ni tako huda! —

Gosp. X. v Mariboru:

Vi pesnite: „Otrova sem, potem pa proč od mene,
hudiči vi prokleti,
da vam moj umirajoči obraz
radosti ne bode vir —“

ter dostavljate: „Ako bi prijalo!“ — Naj Vam odgovori na to kdo drugi! —

